

3

ב. ואמר עולא גדול הנהנה מיניע כמו יותר מרא(ת) שמים: ולעולם ידור אדם במקום רבו והתניא אל ידור לא קשיא הא דכיוף ליה הא דלא כיוף ליה

כא. איר יוחנן מאי דכתיב⁸ ועזבי ה' יכלו זה המניח ס"ת ויוצא, ס"י לאו שנפתח⁴ (ויוצא), בעי רב ספא בין ספוקא לספוקא מאי תיקו רב ששיטה

5 מהדר אסיה וגריס אמר אינהו בדירדו ואנן בדידן⁵. והני מילי למי שהשלים פרשיות עם הצבור⁶, אבל לאינש אחריני לא כראמריי⁷ בפי אלו נאמרין⁷ אמר⁸ רבא⁹ בן שנתח ספר תורה אסור לדבר אפי' בדבר הלכה, וצריך לכיון לבו לצאת ולשבו מפי הקורא. ורי"ה¹⁰ כתב שדוקא לרב ששת הותר שתורתו אומנתו¹¹, כדגוס בעירוכין¹² אמרה ליה ברתיה לרב ששת לא כעי מר למינן סורתא וכו'. ויש לחלק¹³ 10 נמי דכי מהדר אסיה הוה ליה כאילו יצא מבית הכנסת¹⁴. ורבינו אלפסי כתב¹⁵ דזוס למי שתורתו אומנתו, אבל הבא לשאול בדבר איסור והיתר אסור¹⁶ לדבר ע"י [כההיא]¹⁷ שעתא:

כב. איר יוחנן¹⁸ כל המשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא וא' תרגום מאריכו לו ימי ושנותיו, ומסקינן ובלכר שלא יקדים ושלא יאחר. יש מפרשים¹⁹ 15 שדוקא כיום השבת משלים, ויש מפרשים²⁰ שכל ימות השבוע וכל השבת עד מנח אינו נקרא מקדים ומאחר²¹ כיון שהפרשה הוקבעה לאותו שבת, ועם הצבור לאו דוק העתיקה²² ע' 49 הלאה ומארקאן שם, וע"ע במ"ע המגיד ח' כ"א בהוספה לגליון ח' ובס"ח היהודים בזמן תלמוד של מ' ד' יורלביץ ע' 26 הערה ג'. והרי"א עפשטיין הביא ראיות שבהם בזמן התלמוד היו בעיר וכתב שלא מצא בדברי גאוניי בבל רמז לזה שבחכ"ג היו בשדה, או מצאנו רמז וראיה לזה בדברי הגאונים שבבאתי לעיל ע' 8 בהנחותי אות 12 מסי' סעין נג לר"ש מסנת. והאמת הוא שבתי כנסיות ומדרשות בזמן התלמוד היו בעיר ובשדה, וכן גם מדברי הגאונים הנ"ל. (1 ח' א'. 2) שם, והג"ה ר' יוחנן ח"א גם בראב"ן ס"י קליג. 3) ו' א' כ"ח. 4) ורוב הראשונים גורסים כן בגמרא: כשהוא פתוח ע' ד"ס, וכ"ח בדיק ר"ב ע' 18 וס' העתים ע' 260 ומחזיו ע' 94. 5) כג"ה ד"ס, וכ"ח בראב"ן ס"י קליג ומחזיו ע' 78 וע"י ובאר"ז ח"א ס"י י"א. 6) ושי"פ לא כתבו חילוק זה, והרשב"א בתשובותיו ח"א ס"י ר"ז וס' בב"י אר"ח ס"י קמ"ז אסור אף למי שקרא שמר"ת. 7) מוסה ל"פ א'. 8) מכאן עד סס"י ד' העתק כפתם כפי' האסופות כ"י קס"ז ג' עד קס"ז א'. 9) כג"ה ר"ח, מוכח באר"ז ח"א ס"י ד' וראב"ן ס"י קליג ותוס' מוסה שם ד"ה כאן. 10) מוכח בלשונו באר"ז ח"א ס"י י"א, וע"י ו' כאן ומגילה ס"י אלף קמ"א וס' העתים ע' 259 ותוס' מוסה שם ד"ה כיון. 11) וכן הר"ג ס"י קליג והרמב"ם פ"ב מה' תפלה ח"ט ושי"פ. 12) ס"ת א': ברתיה דרב חסדא לרב חסד ולפי' ג"ה רבינו נפתרה שאלת חכ"ם פ"ב מה' תפלה ח"ט, וע' פסחים ס"ח ב'. ובבב"א לא ק' מירי, והר"ה לאו דוקא רב ששת קאמר אלא רב ששת וכיוצא בו ע' תוס' מוסה שם ואר"ז שם, וכן כתב הרמב"ן ס"י קליג. 13) ע' תוס' מוסה שם ורא"ש ברכות פ"א ס"י ז' ותוס' הר"ג ו' ב'. 14) קדם שנפתח ס"ת, וע' תר"י בשם מרז. 15) ברכות כאן, ורבינו לא העתיק ל' תר"י בצורתו, וע' מעו"ט ברכות פ"א סס"י ז' אות ב'. אבל כפי' העתים ע' 260 מפורש ש' מי שתורתו אומנתו אסור להורות לאחר ע"ש בהנחות ר"י שור. 16) ע"כ בר"יף שלפ"י והשאר ליתא וכן ליתא כפי' העתים שם ובפקודת הלויים ע' י' וכן לא העתיקו הרא"ש. 17) באותו. ובאסופות: הדיא. 18) ח' סע"א ורע"ב. ואורות הג"ה ר' יוחנן ע' ד"ס, וכ"ח כפי' העת ע' 244 ובאר"ז ח"א ס"י י"ב. 19) ע' סדרע"ג כ"ח א' תשד"ג ל"ק ס"י ז', ס' העתים ע' 14 וע' 258 וע' 254 הלאה וע' 267 וראב"ן ס"י פ"ח ואר"ז ח"א ס"י י"ב ודוקה ס"י י"ג ושבו ס"י ע"ה. ודרך אנב אעיר כי כפי' העתים ע' 244 מפורש כדעת דברי חמדות ברכות פ"א ז' ח' אות י"ב שצריך לקרות פסוק פסוק, ולא כרש"ל. 20) ע' תוס' ח' ב' ד"ה ושלום, וכן בת' 21) אסופות: אינו נקרא לא קידום ולא איחור.

ב. ואמר עולא גדול הנהנה מיניע כמו יותר מרא(ת) שמים: ולעולם ידור אדם במקום רבו והתניא אל ידור לא קשיא הא דכיוף ליה הא דלא כיוף ליה

כא. איר יוחנן מאי דכתיב⁸ ועזבי ה' יכלו זה המניח ס"ת ויוצא, ס"י לאו שנפתח⁴ (ויוצא), בעי רב ספא בין ספוקא לספוקא מאי תיקו רב ששיטה

5 מהדר אסיה וגריס אמר אינהו בדירדו ואנן בדידן⁵. והני מילי למי שהשלים פרשיות עם הצבור⁶, אבל לאינש אחריני לא כראמריי⁷ בפי אלו נאמרין⁷ אמר⁸ רבא⁹ בן שנתח ספר תורה אסור לדבר אפי' בדבר הלכה, וצריך לכיון לבו לצאת ולשבו מפי הקורא. ורי"ה¹⁰ כתב שדוקא לרב ששת הותר שתורתו אומנתו¹¹, כדגוס בעירוכין¹² אמרה ליה ברתיה לרב ששת לא כעי מר למינן סורתא וכו'. ויש לחלק¹³ 10 נמי דכי מהדר אסיה הוה ליה כאילו יצא מבית הכנסת¹⁴. ורבינו אלפסי כתב¹⁵ דזוס למי שתורתו אומנתו, אבל הבא לשאול בדבר איסור והיתר אסור¹⁶ לדבר ע"י [כההיא]¹⁷ שעתא:

כב. איר יוחנן¹⁸ כל המשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא וא' תרגום מאריכו לו ימי ושנותיו, ומסקינן ובלכר שלא יקדים ושלא יאחר. יש מפרשים¹⁹ 15 שדוקא כיום השבת משלים, ויש מפרשים²⁰ שכל ימות השבוע וכל השבת עד מנח אינו נקרא מקדים ומאחר²¹ כיון שהפרשה הוקבעה לאותו שבת, ועם הצבור לאו דוק העתיקה²² ע' 49 הלאה ומארקאן שם, וע"ע במ"ע המגיד ח' כ"א בהוספה לגליון ח' ובס"ח היהודים בזמן תלמוד של מ' ד' יורלביץ ע' 26 הערה ג'. והרי"א עפשטיין הביא ראיות שבהם בזמן התלמוד היו בעיר וכתב שלא מצא בדברי גאוניי בבל רמז לזה שבחכ"ג היו בשדה, או מצאנו רמז וראיה לזה בדברי הגאונים שבבאתי לעיל ע' 8 בהנחותי אות 12 מסי' סעין נג לר"ש מסנת. והאמת הוא שבתי כנסיות ומדרשות בזמן התלמוד היו בעיר ובשדה, וכן גם מדברי הגאונים הנ"ל. (1 ח' א'. 2) שם, והג"ה ר' יוחנן ח"א גם בראב"ן ס"י קליג. 3) ו' א' כ"ח. 4) ורוב הראשונים גורסים כן בגמרא: כשהוא פתוח ע' ד"ס, וכ"ח בדיק ר"ב ע' 18 וס' העתים ע' 260 ומחזיו ע' 94. 5) כג"ה ד"ס, וכ"ח בראב"ן ס"י קליג ומחזיו ע' 78 וע"י ובאר"ז ח"א ס"י י"א. 6) ושי"פ לא כתבו חילוק זה, והרשב"א בתשובותיו ח"א ס"י ר"ז וס' בב"י אר"ח ס"י קמ"ז אסור אף למי שקרא שמר"ת. 7) מוסה ל"פ א'. 8) מכאן עד סס"י ד' העתק כפתם כפי' האסופות כ"י קס"ז ג' עד קס"ז א'. 9) כג"ה ר"ח, מוכח באר"ז ח"א ס"י ד' וראב"ן ס"י קליג ותוס' מוסה שם ד"ה כאן. 10) מוכח בלשונו באר"ז ח"א ס"י י"א, וע"י ו' כאן ומגילה ס"י אלף קמ"א וס' העתים ע' 259 ותוס' מוסה שם ד"ה כיון. 11) וכן הר"ג ס"י קליג והרמב"ם פ"ב מה' תפלה ח"ט ושי"פ. 12) ס"ת א': ברתיה דרב חסדא לרב חסד ולפי' ג"ה רבינו נפתרה שאלת חכ"ם פ"ב מה' תפלה ח"ט, וע' פסחים ס"ח ב'. ובבב"א לא ק' מירי, והר"ה לאו דוקא רב ששת קאמר אלא רב ששת וכיוצא בו ע' תוס' מוסה שם ואר"ז שם, וכן כתב הרמב"ן ס"י קליג. 13) ע' תוס' מוסה שם ורא"ש ברכות פ"א ס"י ז' ותוס' הר"ג ו' ב'. 14) קדם שנפתח ס"ת, וע' תר"י בשם מרז. 15) ברכות כאן, ורבינו לא העתיק ל' תר"י בצורתו, וע' מעו"ט ברכות פ"א סס"י ז' אות ב'. אבל כפי' העתים ע' 260 מפורש ש' מי שתורתו אומנתו אסור להורות לאחר ע"ש בהנחות ר"י שור. 16) ע"כ בר"יף שלפ"י והשאר ליתא וכן ליתא כפי' העתים שם ובפקודת הלויים ע' י' וכן לא העתיקו הרא"ש. 17) באותו. ובאסופות: הדיא. 18) ח' סע"א ורע"ב. ואורות הג"ה ר' יוחנן ע' ד"ס, וכ"ח כפי' העת ע' 244 ובאר"ז ח"א ס"י י"ב. 19) ע' סדרע"ג כ"ח א' תשד"ג ל"ק ס"י ז', ס' העתים ע' 14 וע' 258 וע' 254 הלאה וע' 267 וראב"ן ס"י פ"ח ואר"ז ח"א ס"י י"ב ודוקה ס"י י"ג ושבו ס"י ע"ה. ודרך אנב אעיר כי כפי' העתים ע' 244 מפורש כדעת דברי חמדות ברכות פ"א ז' ח' אות י"ב שצריך לקרות פסוק פסוק, ולא כרש"ל. 20) ע' תוס' ח' ב' ד"ה ושלום, וכן בת' 21) אסופות: אינו נקרא לא קידום ולא איחור.

כד. ואמר לישב על מטה ארמית משו להיות צנוע כאכילתו, וכבית ד

כה. רבין נמליאל אומר עד שיעלה עמו הלכה רבין נמליאל. וכירושלמי

והא מסקינן לקמן¹⁶ דכוותיה סבירא לן אלא כ רבנן סליגי עליה ועבר עובדא בנפשיה, ומי"ח לכס לעבור על דברי חכיריהם, ומשני תמן ואמר לון עבד[ן] עובדא כוותיה. תניא¹⁶ ר' קורא קריאת שמע ש[ת]י פעמים בלילה, לאחר שיעלה עמוד השחר וי[ת]צא בה[ן] ידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר"ש בן יוחי א' אומר משום ר' עקיבה וכו' אחת קודם [ה]ג' ז בהם ידי חובתו אחת של יום וא' של לילה, אמורא²⁰ דסליגי ואמר²¹ דרוקא²² כדא הוא הילכתא²³. וכירושלמי²⁴ מוקי להך דר' שמ <שלא> יאמר השכיבנו. והכי מסקנא דמילו

(1) ח' ב'. (2) כפי' התוס' ד"ה ואפילו. וע' תרגום אונקלוס ד' פריליגר ח"ב ע' 184 ושעפמלוב שם פי' שיאמרונו ג"פ מקרא, וכן היה חמנה בשיב שבס' העתים ע' 249. (3) הלשון מן יקראנו עד היו שם: שאעפ"י שאין בו תרגום יודע אלא תרגום ירו פעמים מקרא אם אינו יודע לומר תרג' וירושלמי. ו יודע לומר תרגום ירושלמי. וצ"ל: ויקראנו ופי': או (4) רש"י: ההתרו בו לכבדו. וכד"ס: שאין נתגון בו נ (5) ח' ב' מיסרא ד"יב"ל, ברכות פ"א א'. (6) שברו בשעה. (7) אינו בגמרא, ושם הוא, דאונס רחמנא וסדר המאמרים שבפי' כ"ג וכ"ד הוא עפ"י ג"ה ד"ס פירשה. אבל לפני הראשונים לא היתה, ע' מסורת ארם א' ונמצאה המעשה בפירוש דס"ג לברכות (14) ח' ב'. (15) ברכות פ"א ב' ד': ר' יסא בשם ו (17) ברכות שם ג' א' בשנויים קלים. (18) ח' ב'. הני כולה הילכתא נינהו, וע' במאור ומלחמות שו (20) ב"ר ר' ח' ד' אמרין. (21) רב יצחק בר יוסף, פי' ר"ש. (22) מפני שהובא במסקנא. (23) בפרקין (24) פי' רע"א. (25) מכאן עד ומדת לילה כיום מוב

4

לבדך ברכת הטוב והמטיב מספן
 ויבך הוא וכל:
 גם שהייתו להחזיר מהא דלמרי
 (כח הדימורא עדיף לי ע"ש דלמרי
 שהייתו ואחר דכח סגרת המד
 מאד דכח הדימורא עדיף לי ע"ש
 הכי המד לדרך לבדך וכו' יומר
 אלף הכי מבדך ברכה לבטלה הוא
 משא להרמזים וכנודע משא"כ המד
 מאין האמת כן אינו מבטל רק חיוב
 דרך לבדך הוא כחא הדימורא עדי
 וכמוכח המד לדרך לבדך אפי' הי'
 חיוב חיוב לבדך משא"כ המד אלף לבדך
 חיוב ברוחא לרעוה דאלו הי' מסופק
 דאק וע"כ שפיר כח המד מסופק
 מוכח המד שפי' אומר דכרו גם
 דלמרי' בכל דוכתי דכח הדימורא
 גו משום דהמחיר דעמו כבודה
 כבודו לסברתו משא"כ האוסר
 ד"ק לי' והס' ז"ל כתבו קס דהוא
 שפי' בדבר המומר בעורת חמורא
 מאז ע"ש:

ר"ח ע"ש בזה הוא המוסק אם ברכת הדימורא הוא מטעם חמיר
 או היא ברכת הודאה ושכח וכמו שהארבעה בזה למעלה ובאחי
 רק להעיר:

כלל ח (ה) ב"ד סי' א' ב"ד ס"ק כ"ו הביא בשם ע"ז
 דשמיטת קצין פסולה דלא הוי בר זביחה
 כיון שאינו מלווה על השחיטה כמו עכ"ל וכפד הש"ך ע"ז דזהו
 תימא דעכ"ל אינו מלווה על השחיטה כלל אבל קצין אסור לו
 לאכול בלא שחיטה עכ"ל וכוננו נראה האסור להאכילו בבלות
 בידים וק"ל מדוע לא חילק בפ"טיות שפי ע"ז מאי דלמרי
 בניטין (דף פ"ה ע"א) דבמגורא ח"ן מקטן הוי שזור דחשוב
 בר הוי' משא"כ דלמרי כללל הוי' משא"כ בחוק מעב"ס ועבר
 לא הוי שזור דלאו בר הוי' נינהו דלא עבדי דמיניירי ע"ש
 וא"כ הי' דכוותה לענין בר זביחה ונראה דהולך לחילוקו משום
 חרס וסוסה דתקן במתנין רפ"א דמולין דשמיטתו כשירה
 באחרים רואין אומן ושס סר חילוק יר"ד לכאורה וכמוכח
 ואולם נוכחי דבתום ניטין (דף כ"ב ע"ב) ד"ה והא כתבו
 דקצין ויטרה תשיב' מרווייהו בני כריחות הוולין והווי בני
 כריחות אס הגדיל הקצין וכשפחה האוטה ע"ש ולענין קצין יליע
 עוד בכמה דוכתי ע' ב"מ (דף פ"א ע"ב ודף פ"ב ע"א)
 דמילוקו בזה קס רבינא וסאמא דגמ' דרבינא מדמה קצין
 לעצום לענין בר שליחות וסאמא דגמ' ס"ל דקצין מקרי בר
 שליחות הוולין ואחי לבלל שליחות משא"כ עכ"ל ע"ש:

וע"ז בכריחות (דף ע"ז ע"א) במשנה א"ר"ע שלמתי את
 ר"א בעושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חצין מלאכה
 אחת מהו חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת
 אמר לי חייב עבדורא מקור' ומה נדה שאין בה מולדות (מולדות)
 הרבה ומלאות הרבה חייב עבדורא שבת שיש בה כו' אמרתי
 לו אם אמרתי הרבה חייב עבדורא שבת שיש בה כו' אמרתי
 לו אם אמרתי מזהרתי עליו חמור בשבת שאין בה אלא זוהרה על
 הגדה והנה מזהרתי עליו חמור בשבת שאין בה אלא זוהרה על
 אחת אמר לי הבא על הקטנות יוכיח שאין בה אלא זוהרה
 אחת ויחי עבדורא אמרתי לו אם אמרתי בקטנות שאע"פ שאין
 בהן עכשיו יש בהן לאחר זמן חמור בשבת שאין בה עכשיו
 ולא לאחר זמן וי"ל ג"כ דר"ע ור"א בכך סברא הוא דשליטי
 חי קצין מקרי בר זוהרה משא"כ דלמרי לבלל זוהרה או לא
 הוויק:

וי"ד עוד דפליגי בסברת דגמ' סנהדרין (דף נ"ה ע"ב) דקצין
 אינו ב"י תקלה וקולן ורמזתא הוא דחם עלי' ע"ש דלמרי
 עמא הכי א"כ שפיר יש בבא על הקטנה ב' זוהרות שהיא
 מזהר עלי' והיא מזהרתי עליו ונהי שאינה נענשת בפועל זהו
 רק מטעם חסיון אבל עלם ענין האוהרה והתקלה והקולן יש
 גם בה וא"כ י"ל דר"ע ס"ל סברא זאת ור"א ס"ל דקצין הוא
 פטור לגמרי ואין בו ענין האוהרה כלל ומה שאמר ר"ע לא אם
 אמרתי בקטנות שאע"פ שאין בהן עכשיו יש בהן לאחר זמן
 הסוטה בזה דקטנות הרי הם ישראליות ולאחר זמן אם ישאו
 כן הרי יתחייבו חטאת בפועל וא"כ מה שאין חייבות עכשיו בהכרח
 הוא רק משום שהאוהרה חסה עליהם משא"כ קלישות דעתם
 בקטנותם אבל עלם האוהרה יסנה גם כן ונמ' סנהדרין ה"ל דקצין
 אינו ב"י תקלה וקולן כו' ודוק:

וע"ז נזיר (דף כ"ז ע"ב) תוס' ד"ה ור"אביא דכתבו וז"ל וא"כ
 ולרי הוול דלא מקיס מקוף לניקף ואע"ז דניקף לאו
 בר חיובא מתייבד מקוף א"כ המקוף את העכ"ל ליחייב כמו
 המקוף לקטן ודומק לתקן משום דקטן אחי לבלל חיוב דהשחא
 מיהא לאו בר חיובא הוא עכ"ל:
וע"ז תמורה (דף ב' ע"ב) בעי רמב"ם קטן מהו שימיר כו'
 כי קמיבישי ליה בקטן שהעני לעונת נזרים כו' ומדאקדושי
 מקדוש אמורי כמי מימר א"ד כיון דלאו בר עונשין הוא בתמורה
 לא מתפס אפ"ל קטן עבדי תמורה דהא אחי לבלל עונשין
 עכ"ל מהו שימיר כו' אמרתי דמקדוש כו' אמרתי נמי
 מימר א"ד כיון דלא אחי לבלל עונשין כי עבדי תמורה לא

קדשה ובכרי' ד"ה לא מתפס כ' דכתיב לא יחליטו ולא
 ימיר אוחו ואם המד ימיר וכו' הוא וממורו יחי קודש כלומר
 מאין דלמרי' בכלל לא יחליטו ולא ימיר כעין בר עונשין אחי'
 נמי בכלל וכו' הוא וממורו יחי קודש דמתפס בתמורה לאפיקי
 קצין דלאו בר עונשין הוא עכ"ל הרי שה"ס מסופק באין בזה
 חי קצין חייב אחי' בלאו דלא יחליטו משא"כ דלמרי לבלל
 כו' וקאחלק משא"כ זה בין קצין לעצום וע"כ כ"ס פ"י יחיש
 בברכות (דף מ"ח ע"א) ד"ה כפירשי' דכ דלמרי למימר דשאי'
 נשים דליתגהו בר חיובא כלל מדאורייתא מ"ה לא קריין להו
 מזיב בדבר משא"כ בקטן דלמרי לבלל חיוב מדאורייתא לכשיגדיל
 משמע ליה לר"י דדמי לשיעור כוח שהוא נמי מורכבן ואפי'
 קריין ביה מחויב בדבר (משא"כ) שאם יאכל כדי שביעה יהיה
 מחויב מדאורייתא (וה"ל קצין חובב מחויב בדבר משום דאם
 יאכל כשיגדיל יהיה מחויב מדאורייתא) כ"ל ז"ל ע"ש:

כלל ט (א) נסתפקתי מלות קריאת התורה מה ענינה אם
 החיוב הוא אך השמיטה לרבי תורה
 הגדולה או שבתות מחויבים כל א' וא' לקרות רק שהקורא מוילא
 איתם בקריאתו והנה לפי המבואר בב"ק (דף פ"ב ע"א) דעיקר
 התקנה היתה שכיון שכלל ג' ימים בלא תורה ללאו כו' עמדו נביאים
 שכניניהם ומיקט להם שיהו קורין כו' נראה מזה דעיקר מלות
 קריאת התורה הוא אך לקיים מלות ת"ת וא"כ מוכח דהמלוה
 היא השמיטה לבד דלענין מלות לימוד תורה ודלמרי דעיקר
 המלוה הוא אך הידיעה וההכנה לבד וכמבואר בבבאורי הגדולה
 לאחי' ה' ברכת התורה ע"ש שמהו עמ"ס העתק דהמורה
 ב"מ א"ל לבדך ותמה הא כתיב והגית בה וגו' והגיון הוא
 בלב וכמ"ס והגיון לבי לשנך יעשה' בבבאורי הגדולה ובגירסין
 פ"ק כ"ל משכרין הגדילו חט"ל מעלת הידיבור בתורה
 לזועלת וכוונן אבל לענין התקנה שלא יהיו ג' ימים בלי
 לימוד תורה ודלמרי ד"ה בזה בשמיטה וידיעה דברי התורה
 ששומע והנה חי נימא דהחיוב הוא על כל א' לקרות א"כ
 פשוט דגם כאחי' חייב בברכת קריאת התורה ושגם בזה הקורא
 מוילא את כולם:

ולפ"ז יש עוד ראיה שניה לכאורה בזה דאין הקריאה
 מוכה על כאחי' רק השמיטה לבד וזה מ"מ'ס התוס'
 סוכה (דף כ"ב ע"א) ד"ה וכוין וז"ל והא דעונין אמן בהנפת סודרין
 היינו בקריאת ס"ת ולא בתפלה ולא בדבר שש"ל מוילא רבים
 ידח עכ"ל. ונראה מזה דאין הקורא מוילא האומעים כלל
 בברכתו ועל כרחך דאין חייבין לקרות ולבדך כלל וכ"ל ואלו
 זה עדיין ק' דהא עכ"ל ממייבים בברכה על מלות השמיטה
 כמו בתקיעת שופר וא"כ עכ"ל הרי מוילא אוחס בזה ומדוע
 ויטיל אמן בהנפת סודרין ונראה דכיון דבאמת גם ברכת
 התורה שבבוקר משפיקת על ד"ת ששומעים צנת קריאת
 התורה אלא דמפני כבוד הספר בלבוז תקט ברכת מיוחדת
 לקורא וכמבואר בש"ע אחי' ס' ק"ט ס"ח ע"ש וע"כ בשומעים
 לא שייך זה ופסיר פטורים מברכה בין אם השמיטה היא
 המלוה או הקריאה דרק בקורא באמת מחוק הספר שייך
 כבוד תורה משא"כ השאר שפיר פטורים דילאו עוד בברכת
 התורה דשחר י"ד חובת ברכת קריאת התורה ומ"מ'ס [ומלמתי
 שוב בראב"י ס' ק"ט דביא דהך דתוס' סוכה ה"ל ו'
 וק"ל תימה הוא כו' דבקריאת התורה הוי נמי לטוב חיובא
 אלא שקורין בשבת ז' ובחול ג' ומוילא"ס את הרבים י"ד
 חובתן עכ"ל] והנה מדברי התוס' ב"ה (דף ל"ג ע"א) ד"ה
 הא נראה ג"כ שהקריאה הוא המלוה אלא שהקורא מוילא
 את הידיבור בקריאתו ע"ש שכתבו וז"ל ומיהו יש ליתום דרשות
 יכול להוילא בר חיובא דרבנן כמו קצין דמבדך לאכיו בש"מ
 שמהו ועולה למנין ז' עכ"ל [ויש ליתום דרשות' חי השמיטה
 המלוה מ"מ'ס בש"ע ששמע מפי המחויב בדבר כמו בתקיעת
 שופר ועשה' בכל דיבור התוס' ב"ה]:

ועוד נראה להביא ראיה שהקריאה היא המלוה ושהקורא
 מוילא בה את כולם מהא דלמרי'ן בתפנית (דף
 כ"ב

7

בין ששמעת ולא הששת לערער וירדת לשדה נתרצית בכך והייתא דקמרי וכו' כלומר נתרצית לקנות השדה בערעורו ולא מצית למהדר דצאת מכלל זביני ארעא שפוי ליומיה וקבילת עלך הערער אפילו באחריות נמי ויצאו עסוקין מד ולא השש שמעון לערער וירד לה אין יכול לחזור ולומר אין רצוני בקרקע שיש עליו ערער דאיל ראוובן סברת וקבילת הערער כשירדת לה ואי משום אחריות כשיטרפה ממך אחוי טרפך שבדין טרפוה ואשלם לך עד שלא החזיק בה. ב.

עב. הנהו בי תרי (נישין מ.) דהוה להו א) עבדא קם חד מינייהו ושיחרר פלניה אמר אידך השתא שמעי רבנן שחציו בן חורין ומספדי ליה מינאי שיכופו אותי לשחררו כותנן כופין את רבו וכו' אול אקנייה לבנו ממן דלאו בר כפייה למיעבד מצוה כדאמרינן בעלמא (ערבין כ"ב.) יתמי לאו בני מיעבד מצוה ניהו דאי אקנייה לגדול דבר כפייה לעשות מצוה הוא הוה כפי ליה אמר רב אשי ב) כאשר עשה כן עשה לו קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לנבי זוזי ובהר במ יותר מבעבד ואין אנו צריכין לכופו אלא בלא כפייה ישחרר אותו עי זוזי ומוקמינן ליה אפוטרופא לשחרר דתניא (נישין נ"ב.) אין אפוטרופא רשאין להוציא עבדים לחירות וילך העבד עם הנער אל האפוטרופא ומקרקש ליה זוזי לנער ואמר לו במה אתה חפץ בי או באלו זוזי. ואמר הנער בוזי אני בחר יותר ממך ואמר לו העבד אם כן אמור לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו גם חירות על שמך וכותב לו הנער על שמו כלומר אומר לסופר ולעדים שיכתבו ובוזה הענין עבדינן בלא כפייה ומצו למיכתב בגמ צבינא ברעות נפשי ונ"ל דאין האפוטרופין של יתומים יכולין לשחרר עבדים של יתומים אלא בענין זה עי קרקוש זוזי ועי דיתומים שיאמרו לסופר ולעדים לכתוב או עי שימכרם לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות.

ע. ה' אלני חתני ר' יואל הא דנתנן בפרק (נגמר דהין) (היו בודקין סנהדרין מ.) בדוקה אמר אחד מן העדים איני יודע עדותן קיימת. והקשה לויבי בששואלין אותם מכירין אתם אותו אם גוי אם יהודי היה הנהרג והוא בדוקה וכן התירתם בו וקבל התראה אמר אחד מן העדים איני יודע עדותן קיימת וקבלתו ליה אפומיה יודע אם קבל התראה עדותן קיימת וקבלתו ליה אפומיה חד חס ושלום. וד' ב' לו שבע חקירות דרישא דמתני אינן גוף העדות שאפילו יאמרו העדים עכשיו הרג פלוני את פלוני והתרינו בו וקבל התראה אעפ"כ חוקרין אותן בכלל משום דרי שמעון בן אלעזר דאמר ושם ל"ב: מסיעין העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהן ויחזרו בהן אם באו להעיד עדות שקר הכי נמי רמי עליהו תורה וחקירות כדי שיחזרו בהן ולא יעידו שקר ומכירין אתם אותו והתירתם בו. והעובד עיז את מה עבד ובמה עבד הוא גוף העדות שאם לא יאמרו שניהם הכרנו בו וישראל היה וקבל התראה אין כאן עדות ואינו נדרג. וכן בעיז שאם לא יאמרו שניהם הכרנו אותו וישראל היה והתרינו בו וקבל התראה אינו נדרג. וכן בעיז שאם לא יאמרו שניהם מי עבד ובמה עבד או בזיבות או בקישור אין כאן עדות. וכל המרבה בבדיקה דרי זה משובח מילתא באפי נפשה. היא וכו' אבדיקה (קאי) דמכירין אתם אותו דקמיה קאי אלא אדבתריה ודיק וכל המרבה בבדיקה דרי משובח כגון בן (עוא) (זכאי) שבדק בעוקצי (תאינה) שהעידו העדים שהרגו תאינה וברקן עוקציה נסין או דקין ותאינותיה שהורות או לבנות היג המרבה לבדוקן במה הרגו בסייף או באורירן כליו שהורים או לבנים בין של נהרג בין של הורג ובכל ענין שיכול להרבות בבדיקה כעין זה. וזה משובח ועל בדיקה זו אמרה המשנה מה בין ד' דרישות שמרויין חקירות לדסיפא דמתני דקדיליהו בבדיקות ולא חקירות. וקאמר באותן ד' אמר אחד איני יודע עדותן במילה אע"פ שאינו מזה העדות משום דהיא עדות שאי א יכול להזימה והתורה אמרה כאשר זמם אבל בדוכה שאמר איני יודע אתה יכול להזימה עי חקירה דבהן תלוי ההזמה. ואינן גוף העדות הבדיקה עדותן קיימת.

ע. ה' אלני חתני ר' שמואל הא דאמר רב נחמן (ביק מד:) מניין שאין נזקקין אלא לתובע החילה ופי רבינו שלמה זצוקיל כגון שסעין ראובן לשמעון מנה לי בידך ושמעון משיבו תפסת משלי יותר החזירוה לי ואתן לה מנה בתחילה נזקקין למענת ראובן להוציא לו מנה משמעון ואחר כך נזקקין למענת שמעון לדון על דבר התפיסה וקשיא ליה למה לא נאמן הנתבע לומר תפסת משלי ולהכי אני מעכב הסנה מה אם ירצה

השתא שמעי רבנן שחציו בן חורין ומספדי ליה מינאי שיכופו אותי לשחררו כותנן כופין את רבו וכו' אול אקנייה לבנו ממן דלאו בר כפייה למיעבד מצוה כדאמרינן בעלמא (ערבין כ"ב.) יתמי לאו בני מיעבד מצוה ניהו דאי אקנייה לגדול דבר כפייה לעשות מצוה הוא הוה כפי ליה אמר רב אשי ב) כאשר עשה כן עשה לו קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לנבי זוזי ובהר במ יותר מבעבד ואין אנו צריכין לכופו אלא בלא כפייה ישחרר אותו עי זוזי ומוקמינן ליה אפוטרופא לשחרר דתניא (נישין נ"ב.) אין אפוטרופא רשאין להוציא עבדים לחירות וילך העבד עם הנער אל האפוטרופא ומקרקש ליה זוזי לנער ואמר לו במה אתה חפץ בי או באלו זוזי. ואמר הנער בוזי אני בחר יותר ממך ואמר לו העבד אם כן אמור לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו גם חירות על שמך וכותב לו הנער על שמו כלומר אומר לסופר ולעדים שיכתבו ובוזה הענין עבדינן בלא כפייה ומצו למיכתב בגמ צבינא ברעות נפשי ונ"ל דאין האפוטרופין של יתומים יכולין לשחרר עבדים של יתומים אלא בענין זה עי קרקוש זוזי ועי דיתומים שיאמרו לסופר ולעדים לכתוב או עי שימכרם לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות.

ע. ה' אלני חתני ר' חזקיה הקורא בתורה למה אומר לציבור ברכו את ה' המבורך א) יברך ברכת התורה ודיו. וד' ב' בתי לו לפי שעורא תיקן ג) לישראל שיהו קורין בתורה בבי והיובשבת והקורא בתורה מוציא את הציבור ידי חובתן מקריאה לפיכך הרי הוא אומר לציבור אתם צריכין לברך ולמרות כמוני תסכימו לקריאתי ולברכותי ותברכו עמי והם עונין ומברכין וכן שין אומר בידע ומעריב לפי שהוא מוציא את הציבור ידי חובתן ואומר להם תסכימו לכריאתי ולברכותי ותברכוהו עמי והם עונין ומברכין ויוצאין ידי חובתן וכן המברך ברכת המזון לפי שהוא מוציא בני הסעודה אומר להם תסכימו ולכולן סמכו חכמים שתיקנו ממשא שאמר כי שם ה' אקרא ואתם הבו גודל לאלהינו ותברכוהו אתי Lc

ע. ה' אלני חתני ר' חזקיה הקורא בתורה למה אומר לציבור ברכו את ה' המבורך א) יברך ברכת התורה ודיו. וד' ב' בתי לו לפי שעורא תיקן ג) לישראל שיהו קורין בתורה בבי והיובשבת והקורא בתורה מוציא את הציבור ידי חובתן מקריאה לפיכך הרי הוא אומר לציבור אתם צריכין לברך ולמרות כמוני תסכימו לקריאתי ולברכותי ותברכו עמי והם עונין ומברכין וכן שין אומר בידע ומעריב לפי שהוא מוציא את הציבור ידי חובתן ואומר להם תסכימו לכריאתי ולברכותי ותברכוהו עמי והם עונין ומברכין ויוצאין ידי חובתן וכן המברך ברכת המזון לפי שהוא מוציא בני הסעודה אומר להם תסכימו ולכולן סמכו חכמים שתיקנו ממשא שאמר כי שם ה' אקרא ואתם הבו גודל לאלהינו ותברכוהו אתי Lc

החזיק בה לא זכית להכין ונדול' יס כלו חקרן ליה תינית. עב. א) לפיכך הוא נלסון אחר עיי"ש. ב) לפיכך רב ספח ע"ג. א) נרכות מיט עי"ג. ב) ניק עי"ג. ג) עיין נרכות ויהי צ"ל ונכספי ס' החזי"ט. עו.

אזו כמתן
 רם במענת
 וקדם שהן
 זה ששנתו
 דין. הוכא
 ין שמונין
 וסרו מעיני
 זו וים כגון
 שמעון בעל
 חבין שטר
 הר שכתב
 נ עד כי או
 ללוי קדם
 שטר מכר
 מיד שמעון
 חודש הוא
 כדן שכבר
 ונה לסירוש
 שטר חוב ט
 זר מאי הוא
 הלכתא מאי

מעון שלא
 דוש בשטר
 רדש אמרינן
 עליה עסוקין
 הערער אמר
 דער מענת
 חתיות דהוי
 זמיה שתרא
 אם לא חש
 זיקוק מעמ
 יכול לחזור
 דאיל ראוובן
 כיון
 ין ריס לוונר
 ונכספי י"ג
 לנתיב סכיד
 ס עי"ג הלכה
 ססס חכמים
 קדעת רבני
 וחולי נשכי
 וכשעמד דין
 יותר סוד ל"ג
 ספנדול לח"ד
 י"ט דספנדול
 ס ז"ל נניק
 עכ"פ ספנדול
 קדל ופיין ריה
 דנין ספולין
 וקדם נשכים
 סהסטר השני
 לגמרי רק כל
 י"ז ע"ל מיידי
 ס לקוחות סלל
 חזון צ' ע"פ
 כיון דעיידי
 ז דהא יליט
 יפית ע"י ריה
 י"ט מד סלל
 החזיק

ד' ברכות דאכילה ראשונה הוי כפנים חדשות אבל אלמון שנשא אלמנה שאין לו אלא יום אחד לברכה כיון שנכנס הלילה עבר זמנו ואין מברכין לו כלל. הא למה זה דומה לבחור שבאו פנים חדשות ביום השמיני או שהיה שבת דאין מברכין כלל כיון שעבר זמנו אף ה"נ כבר עבר זמנו ואין מברכין כלל ראין דומה אחר זמן כחוך הזמן:

שוב ראיתי שכתב כן בעל הנתיבות ז"ל בהדיא וז"ל יום ראשון לעולם מברכין ז' ברכות כלומר בסעודה ראשונה אחר ברכת המזון ואפילו לא אכלו עד הלילה כתבו המפרשים וכל סעודות יום ראשון מברכין ז' ברכות. ואם היא אלמנה ולא אכלו עד הלילה אין מברכין ע"כ. והוי יודע שאע"פ שנחלקו בשמחת אלמון שנשא אלמנה דאיכא מ"ד יום ראשון ואיכא מ"ד ג' לברכה לא נחלקו לכ"ע אין יום ג' לברכה, הילכך המברך ביום שני אפילו שיהיה שבת ועדיין לא אכלו דאיכא תרתי לטיבותא הוי ברכה לבטלה והטוב יכפר בעדי. ומינה נמי מה שנהגו לכל החתנים שעושין סעודה ליל אל סבו"ע ומכינין כל צרכי הסעודה ומבשלין ואופין ואין אוכלין עד הלילה שהיא ליל שמיני ומברכין אשר ברא שהיא ברכה לבטלה שלא תקנו אלא שבעה ומה שטוענין לומר לפי שכל צרכי הסעודה מכינין ביום השביעי אינה טענה כלל שהכל הולך אחר זמן הסעודה שהוא זמן הברכה וכיון שהיא בשמיני אין ראוי לברך כלל והמברך הוי ברכה לבטלה דלא אמרינן מחמת הלולא אלא בהשמחה במעונו דלית בה לא ברכה ולא הזכרה אבל ברכת אשר ברא לא תקנו אותה אלא כל שבעה ותו לא. והנראה לע"ד כתבתי:

סימן תתסז (תכה)

7 ← **שאלת** ממני אודיעך דעתי על מה שאמרו רז"ל חייב אדם להשלים פרשיותיו עם הצבור אם היה סומא או חולה בעיניו ואין יכול לקרות אם הוא מחוייב ללכת אצל אחר שיקרא והוא ישמע וכן אם אינו יודע לקרות אם פטור מחוייב זה. ואם אין לו אונס אם נפטר בשמיעה שיקרא אחר והוא שומע או לא:

תשובה הדבר ברור דשומע כקורא ומקרא מגילה ותקיעת שופר וקריאת התורה בשבת והשומע תפלה מן החזן כל אלו יוכיחו דשומע כקורא. ולפיכך אם שמע מלה במלה פשיטא דיצא אפילו שיהיה השומע חכם גרול דלא הוי הא דאמר ר' יהושע לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור עדיף מכל הני דאמרן לעיל דוקא בק"ש בעינין ושנתם כו' שישננם בפיו אבל בשאר דברים לא ואע"פ שאין הש"ץ מוציא את היודע בכל שאר ימות השנה כ"א תפילות ר"ה ויוה"כ היינו כ"י שלא יסמכו היודעים על ש"ץ לעולם ולפעמים נמצא שלא כיון במלה אחת ונמצא הולך בלא תפלה אבל מדינא לעולם שומע כקורא והרי כל הברכות כולן אם שמע ואמר אמין יצא ידי הברכה. הילכך אם שמע שנים מקרא ואחד תרגום יצא ובלבד שיכוין מלה במלה. ולענין החולה רואה אני שהוא פטור לגמרי ולא יהא אלא מצטער שהוא פטור מן הסוכה שהיא מצות עשה של תורה. וחושש בעיניו השמועה קשה לו ומש"ה אין מברקין מחושי העין מפני שהדיבור קשה להם וגם השמיעה. אבל אם הוא סומא תליא בפלוגתא למ"ד פטור מכל מצות האמורות בתורה פטור גם מזה ולמ"ד חייב גם בזה. ומ"מ נ"ל דאפילו למ"ד סומא חייב במצות פטור מחוייב זה דכיון דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ וזה א"א בכתב דהא אינו רואה וכן פטרינן ליה מכל מצות התלויות בראייה אפילו שהם מן התורה כגון לעלות וליראות ועדות וכ"ש דפטור מחוייב זה דהוי מדרבנן בעלמא. ואע"ג דהכא אפשר ע"י שמיעה לא מצינו דבר שיהיה פטור ע"י עצמו משום דלא שייך ויתחייב ע"י אחרים. וראיה מהא דרב ששת הוה מהדר אפילו וגריס בשעה שהיו קורין בתורה ואיכא מ"ד משום דר"ש סגי נהיר הוה ולא היה חייב בשמיעת התורה ומש"ה מהדר אפילו וגריס ומשום האי טעמא חייב בתורה ושבע"פ לפי שמצותה על פה. והוי יודע דקיי"ל כמ"ד סומא חייב בכל מצות האמורות בתורה חוץ מאותם שמיעטו אותם בהדיא ולפיכך מוציא את אחרים ידי חובתן ופורס על שמע אפילו במצות של תורה. וכבר הארכתי בתשובה אחרת על ענין סומא תוקע להוציא את הרבים ידי חובתן:

ולענין נ
חייב מן
הולך למ
התורה א
במקרא נ
אחשתרני
לקרות בו
שיודע לי
דקדוק ד
לבטלה ו
יודע בת
ברכה ונ
תלוי בק
הובר תי
יודע לק
חושש ב
ואם הו

שאלה
להשלי

תשוב
ליה ד
הכ"ד
נמי מ
בעלמא
שפוסק
אמרינן
הפקד
הסכימ
לצדקו
ממונא
בהו א
עניים

ר ברור דשומע כקורא ומקרא מגילה
 יעת שופר וקריאת התורה בשבת
 זמן החזן כל אלו יוכיחו דשומע
 אם שמע מלה במלה פשיטא דיצא
 דשומע חכם גדול ולא הוא דאמר
 אם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור
 י דאמרן לעיל דוקא בק"ש בעינן
 ישגגם בפיו אבל בשאר דברים לא
 הש"ץ מוציא את הידוע בכל שאר
 "א תפילות ר"ה ויה"כ היינו כדי
 ידעים על ש"ץ לעולם ולפעמים נמצא
 ה אחת ונמצא הולך בלא תפלה אבל
 שומע כקורא והרי כל הברכות כולן
 "אמן יצא ידי הברכה. הילכך אם
 רא ואחד תרגום יצא ובלבד שיכוין
 לענין החולה רואה אני שהוא פטור
 אלא מצטער שהוא פטור מן הסוכה
 זה של תורה. וחושש בעיניו השמועה
 "ה אין מבקרין מחושי העין מפני
 להם וגם השמיעה. אבל אם הוא
 פלוגתא למ"ד פטור מכל מצות
 ה פטור גם מזה ולמ"ד חייב חייב
 "ל דאפילו למ"ד סומא חייב במצות
 ה דכיון דדברים שבכתב אי אתה
 ע"פ זה א"א בכתב דהא אינו רואה
 מכל מצות התלויות בראייה אפילו
 כגון לעלות וליראות ועדות וכ"ש
 דהוי מדרבנן בעלמא. ואע"ג דהכא
 עה לא מצינו דבר שיהיה פטור ע"י
 א שייך ויתחייב ע"י אחרים. וראיה
 ת הוה מהדר אפילו וגריס בשעה
 ודה ואיכא מ"ד משום ר"ש סגי
 היה חייב בשמיעת התורה ומש"ה
 יס ומשום האי טעמא חייב בתורה
 מצותה על פה. והוי יודע דקיי"ל
 ב בכל מצות האמורות בתורה חוץ
 אותם בהדיא ולפיכך מוציא את
 תן ופורס על שמע אפילו במצות
 הארכת בתשובה אחרת על ענין
 להוציא את הרבים ירי חובתן:

לענין מי שאינו יודע לקרות, קם ליה בדרכה מיניה
 שהרי הוא עובר על ולמדחם אותם שהוא
 חייב מן התורה ללמוד תורה ואינו לומד ועד שהוא
 הולך לשמוע ילך ללמוד. ועוד מה יועיל שמיעת
 התורה אם הוא אינו מבין מה שהוא שומע דדוקא
 במקרא מגילה התירו אע"פ שאינו מבין מידי דהוה
 אחשתונים בני הרמכים אבל בעלמא לא ואלו העולים
 לקרות בתורה ואינם יודעים הוי ברכה לבטלה שצריך
 שידע לקרות עם החזן מלה במלה אע"ג דאינו יודע
 דדוק הקריאה אבל אם אינו יודע כלל הוי ברכה
 לבטלה ואסור להעלותו. ואע"ג דש"ץ מוציא את שאינו
 יודע בתפלה שאני התם שהוא עונה אמן בסוף כל
 ברכה וברכה ואע"פ שאין יודע מה אומר אין הדבר
 תלוי בקריאה אלא בעניית אמן אבל קריאת התורה
 הדבר תלוי בקריאה ולפיכך אין הש"ץ מוציא אם אינו
 יודע לקרות. הילכך לנ"ד אם היה (או) סומא או
 חושש בעיניו או שאינו יודע לקרות פטור מחיוב זה
 ואם הוא יודע נפטר ע"י שמיעה. והנראה לע"ד
 כתבתי:

סימן תתסח (תכו)

שאלת ממני אודיעך דעתי בשכיב מרע שאמר
 סלע זה לצדקה וסלע זה ולא הספיק
 להשלים הדבור ונשתתק [אם] נתפס גם הסלע
 השני לצדקה או לא:

תשובה בפ"ק דנדרים דף ד' מיבעיא ליה לר"פ אם
 יש יד לצדקה או לא וביד המוכיח קמבעי
 ליה דאלו שאין מוכיח פשיטא דלא הוי יד ואמרינן
 הכ"ד כגון דאמר סלע זה לצדקה והדין, ולא אמר
 נמי, מאי הדין נמי לצדקה קאמר א"ד הדין לנפקותא
 בעלמא קאמר וסלקא בתיקו. ולדעת הרמב"ם ז"ל
 שפוסק בשם הגאונים ככל את"ל הלכתא היא ה"נ
 אמרינן את"ל יש יד לצדקה ראין היקש למחצה
 הפקר מאי וכו'. ובלאו האי טעמא רוב הפוסקים
 הסכימו דכיון דאיסורא הוא אזלינן לחומרא ויש יד
 לצדקה ויש יד לפאה. ואע"ג דקיי"ל דכל ספק
 ממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע שאני הני ראית
 בהו איסורא. ואע"ג דהוכיח הר"ן ז"ל דספיקא דממון
 עניים לא מיקרי ספק איסורא אלא ספיקא דממונא

ולקולא מ"מ אפשר לומר דאע"ג דיש יד לצדקה
 ולפאה משום דאיסורא ניהו היינו לענין שיחול
 עלייהו שם פאה או שם צדקה ולא יהנה בו אבל
 אם באו העניים להוציא ממנו יאמר להם הביאו ראיה
 דיד צדקה כצדקה וטולו והיינו דספק ממון עניים
 לא מיקרי ספק איסורא לענין להוציא ממנו בע"כ.
 הילכך יש יד לצדקה ולנזיר ולחרמים ולהקדשות
 ולשבועות לדעת רוב הפוסקים ולקדושין לדעת כ"ע
 משום חומרת אשת איש וכיון דאיבעיא לא איפשטא
 נקטינן לחומרא דאיסורא דאורייתא הוא ויש יד לפאה
 ולצדקה מטעמא דכתיבנא. אבל אין יד להפקך ולא
 לבית הכסא ולא לבית המרחץ. ומ"מ נ"ל דבג"ד לא
 איבעיא לן ולא מידי חדא דכיון שהוא ש"מ לא צריך
 נפקותא דאם ימות לא צריך עוד הוצאה אלא ודאי
 וגם לצדקה קאמר. ותו דבשלמא היכא דהוה מצי
 משלים לדיבוריה ולא אשלים איכא למימר כיון דלא
 קאמר נמי לאו לצדקה קאמר אלא לנפקותא בעלמא
 אבל הכא דאשתיק ודאי לצדקה קאמר והאי דלא
 אמר נמי משום דאשתיק. ותו בהני הוי ידים מוכיחות
 טובא דכיון דהולך לבית עולמו מקיים בנפשיה והלך
 לפניך צדקך וכו'. ותו כיון שיש לו ממון אחר ודאי
 לא אמר הדין לנפקותא שהרי יש לו לנפקותא אם
 ימות או יחיה. הילכך מוציאין מן היורשין גם הסלע
 השני ונותנין לצדקה ואם עמד יעשה פירוש לדבריו
 ויאמר לזה נתכוונתי ואם אינו יודע כוונתו או שאין
 זוכר מוציאין ממנו מטעמא דכתיבנא. והוי יודע
 דלענין גטין לא בעינן ידים מוכיחות לפי שהענין
 בעצמו מוכיח דאין אדם מגרש אשת חברו וקיי"ל
 כרבא דאמר הכי והכי אמרינן בכמה דוכתי. ויד הדבר
 הוי כדבר בעצמו לכל דינין אם לקרבן או למלקות
 כאלו הוא כתוב בתורה משום דמייתנין לידות
 מהיקשא והיקשא הוי כמאן דכתיבא באורייתא.
 והנראה לע"ד כתבתי:

סימן תתסח (תכו)

שאלת ממני יריד נפשי בשני יהודים הדדים
 בבית אחד בשני ליאונים כל א' בליואן
 שלו אם הם חלוקים בדירין כיון שכל א' אוכל
 מפתו וצריכין לערב עירובי חצרות. א"ד אין
 צריכין לערב דאין כאן חילוק דירין:

משנה ה' המפטיר בנביא הוא פורס את ¹⁶² שמע, הוא ¹⁶² עובר לפני התיבה, והוא נושא את כפיו, אם ¹⁶³ היה קטן אביו או רבו, עוברין על ידו. קטן קורא בתורה ומתרגם, אבל אינו פורס את שמע, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו. ופותח ¹⁶⁴ פורס את שמע ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו. סומא פורס על ¹⁶⁵ שמע ומתרגם, ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא ¹⁶⁶ יפרוס על שמע.

פ"י הר"ם: משום כבוד עצמו תקנו לו חכמים זה, מאחר שהוא ממציא עצמו להפטיר, ראוי הוא שיעשו על ידו אלו המעשים המשובחים, וכשהמפטיר בנביא קטן, שאי אפשר לו לעבור לפני התיבה, עד שיתמלא זקנו, אביו או רבו יורדין במקומו לאלו הדברים, ויהיה כאלו הוא עצמו הפטיר בנביא, כמו ¹⁶⁷ שהיא תלמידו או בנו והכל שיהיה פ"י, קטן קורא בתורה, אמר אחד מהגאונים כי זה אחר השלישי. ופותח הוא שיהיה הבגד שעליו נקרע העליון ממנו עד שכתפיו ולבו נראין ערומים, ומתרגמין ערום ויחף, פתח ויחף, ואין הלכה כר' יהודה.

המערב ¹⁶⁸ אמרו שאינו פורס, אלא א"כ הביא שתי שערות, הא הביא שתי שערות פורס אף על פי שהוא קטן, אבל אינו עובר לפני התיבה אף על פי שהביא שתי שערות, עד שיראה כגדול, רוצה לומר שיהיה גדול ובר מצוה, הא כל שנראה כגדול עובר אף על פי שלא נתמלא זקנו, ומה שאמרו במס' חולין ¹⁷⁰ שאין ממנין שליח צבור אלא אם כן נתמלא זקנו, פירושו להיותו שליח צבור קבוע אבל זו שבכאן עניינה באקראי בעלמא, מכל מקום גדולי המפרשים ¹⁷¹ כתבו שענין נראה כגדול ונתמלא זקנו שיעור אחד הוא.

ואינו נושא את כפיו אם הוא כהן, ומ"ש במסכת סוכה ¹⁷² בקטן שאם יודע לפרוס את כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות אלמא שהוא נושא את כפיו, פירושו שהוא נבלע עם שאר הכהנים, ומטפל עמהם לישא כפיו עמהם, או

בכה"ג מדעתו, ובריב"ז (כ"י) כתב ובאותו היום עובר לפני התיבה להוציא רבים י"ח בקדושה. ¹⁶⁹ במלתינ פ"ד ה"ו וקאי על פריסת ק"ש, [וע"ש במראה הפנים], ונראה שמכאן מקור דברי הרמב"ם בהל' תפלה פ"ח ה"א ובי"ח ברי"א, וע"י אשכל אלבק עמ' מ' שצ"ח לגאונים וראשונים בזה. ¹⁷⁰ כה, ב, וע"י תודיה ואינו, ר"ן ושלטי הגבורים. ¹⁷¹ הראב"ד והכא בשו"ת הרשב"א ח"א סי' דלט. ¹⁷² מב, א וע"י בתודיה ואין ובראשונים.

המשנה החמישית המפטיר בנביא וכו', כוונת המשנה בענין החלק הרביעי לבאר דברים הנעשים בצבור על ידי מי הם נעשים. ואמר שהמפטיר בנביא, רוצה לומר אותו שרגיל להפטיר בנביא, ומזמין עצמו לכך, ואע"פ שאינו כבוד אצלו, אף אנו נותנין לו כבוד להיות הוא פורס על שמע, על אחד מן הדרכים שפרשנוהו למעלה, ועובר לפני התיבה ביום שאין בו הפטרה ¹⁶⁸. ואם הוא קטן ואינו ראוי להוציא את הרבים בפריסת שמע ותפלה, אביו או רבו נוחלין כבודו במקומו. קטן קורא בתורה שאין הכוונה אלא להשמיע לעם, ואין זו מצוה גמורה כשאר מצות שנאמר בה כל שאינו מחויב וכו', ואף על פי שהוא מברך הרי מכל מקום יש לו שייכות בתלמוד תורה עד שאחרים מצווין ללמדו, וכל שכן שהקטן רשאי לתרגם, אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ובתלמוד

ובספר הכתים שם ובארחות חיים קרה"ת סי' ס"ב ואבודרהם. ¹⁶¹ לפנינו: על. ¹⁶² לפנינו: והוא. ¹⁶³ שם: ואם. ¹⁶⁴ שם: פוחח. ¹⁶⁵ שם: את. ¹⁶⁶ שם: אינו. ¹⁶⁷ צ"ל: כיון. ¹⁶⁸ לכאורה צ"ב כונת רבנו בונה, ואפשר דהוא מפרש הרגיל לקרות במפטיר בשאר ימים הוא פורס על ק"ש ועובר לפני התיבה בשאר שבתות, והוצרך רבנו לזה לישב קושית התו"ש [וכ"כ בריטבי"א] דק"ש וני"ב לפני הפטרה הוא, שו"ר ברש"ש שמפרש

ל שלא ידלג
גו לאתוהיו.

שנתחדש עליה
לכה היא. ויש
ג מנביא לנביא
שוש אשיש ¹⁶⁸,
ואע"פ שאינה
פירושו אחרוני
יא לנביא אלא
להשלים כ"א
והתחיל ורוצה
ון שאינו עושה
אי. ומכל מקום
גוש אשיש עם
ומפטיר בענינו
אחריה, ואח"כ
הוא מנהג גאה.

תחת כ"י חומשין
: שהטעם שצריכין
לכבול דאו אפשר
לנביא א"כ בתורה
דכהן גדול קורא
ה, וקפרי"ן ואמאי
ללין וכו'. ומשמע
לנין, אע"פ שהוא
קרא"ו ויהי בחומש
והו כחד ענינא, או
מי לתרי עשר דאף
גלין בשינון אחר,
מזה לזה, ואפשר
וע"י בבאר היטב
מנביא לנביא דוקא
מהר"ם מינץ דאין
כגון שקורא פרשת
צ"ע מיומא שם.
אלא ויפא קאמה
ספרים, ורק כה"ג
כ"י ס"ו קמ"ד בשם
במעשה הגאונים
ה פרוס ע"י שני"ב
שצ"ד, ומרובי כאן.
ית רבנו ע"ש ע'
הכתים כתב ב'
זה הוכילו בעיתים

צבור את שמע. זה המפטיר יעמוד ויאמר קדיש וברכו ויוצר אור והוא עובר לפני התיבה. אם באו במנחה לאחר שאמרו צבור קדושה והתפללו. זה המפטיר יעבור לפני התיבה ויוציאם ידי חובתם מקדיש וקדושה שבתפלה. ומפרש בגמרא, מאי טעמא תקנו חכמים זה, וקאמר משום כבוד, כבוד הוא לעובר לפני התיבה, דהואיל וממציא עצמו לדבר שאינו כבודו, תקנו לו זה לכבוד. ואם היה קטן, ואין יכול הקטן להוציא הרבים ידי חובתן, דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים, אביו או רבו יורדין במקומו לכבוד המפטיר. לקטן קודא בתורה, לפי שקריאת התורה אינה אלא להשמיע לצבור, ומה לי בין השמעת גדול לקטן. אבל אינו פורס וכו', דהא אינו מחוייב בדבר, ואינו מוציא רבים ידי חובתן, ואין נושא את כפיו. אם הוא כהן, מהאי טעמא גופה. ויש מפרשין¹⁶ שאין כבוד צבור להיות כפופים לברכתו, וראשון עיקר. פוחח פורס על שמע. פוחח, מי שבגדיו קרועין. ובמסכת סופרים¹⁷ מפרש, כל שכרעיו נראין. ערום ויחף מתרגמינן פוחח. ובתוספת¹⁸ פוחח פורס על שמע, וצריך שיזהר שלא יתגלה עדותו. פורס על שמע, דהא מחוייב בדבר הוא, ומתרגם אבל בקריאת התורה ובנשיאות כפים קאמר בגמרא דלא מפני שגנאי הוא לצבור.

ו. סומא פורס על שמע ומתרגם, דסבירא ליה לתנא קמא דמחוייב בדבר הוא. לברך על המאורות, דהא אית ליה הנאה מן האורה על ידי אחרים שרואין אותו. שמלמדין אותו איזה דרך ילך, שלא יפול בבורות. ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרס על שמע, דאינו מחוייב בדבר, דהא לא היתה לו הנאה באורה מימיו, ואינו יודע הנאת האור. אבל מי שנסתמא אחר כן, נהנה כבר מן האורה.

ז. כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו, שמא יסתכלו העם במומין שבגדיו, ואסור להסתכל בידי הכהנים בעוד שהן מברכין את העם כדאמרינן במסכת חגיגה¹⁹. כל שלא חס על כבוד קונו דאוי לו כאילו לא בא לעולם

16. "יש מפרשין" זה הוא פירוש רש"י במשנה ועליו אומר רבנו שאינו עיקר כנראה היתה לרבנו מהדו"ק של רש"י ובה היו כתובים שני הפירושים ורש"י עצמו אמר על הראשון שהוא עיקר.
17. פי"ד הט"ו.
18. תוספתא פ"ג ה"ז: פוחח פורס על שמע ומתרגם רשב"ג אומר יהא זהיר בעצמו שלא יתגלה.
19. טו, א.

זין בשומא. ואחד מהן כהן. מה פרש בגמרא להכי צריך עשרה, צרכין, ושלשה בבהמה, וארבעה שדה אחוזה. וכיון דמשלמי בהו כהנים, משום דאין מיעוט אחר ואדם נמי כיון דשיימינן ליה נחלתם אותם לבניכם אחריכם

י. מפרש בגמרא כנגד כהנים לא יקרא לתורגמן יותר מפסוק פה. והתרגום הוא להבין לעם. ירצה, ולא איכפת לן אי טעי, פסוקים שלש פרשיות, כלומר אותן ג' פסוקים למתורגמן אחד. ובגמרא מפרש היכי משכחת חנם נמכרתם וגו', וכגון כי כהן מה לי פה נאם יי זגרי. ואף על אחד פרשה בפני עצמה. מדלגין קופץ ממקום למקום אין דעתו א? בכדי שלא יפסיק התורגמן, שיעור כדי שיוכל לגלול הספר מה המקרא שדלגוהו, משום שאין א משנה זו, דאין מדלגין בתורה בעשור מדלגין.

ל. להפטיר בנביא תיקנו חכמים ית לבית הכנסת לאחר שקראו

זו הבבליים" והרבה מלשונות רש"י שהיתה לפני רבנו מהדו"ק.

משבצות זהב

פרי מגדים

אשר אברהם

7

הגהות וחי

7 (ג) אף על פי שיש חולקים. עיין ט"ז. עיין סימן תרפ"ה בט"ז אות ב' ומ"א שם וכאן אות י"ב. ויראה לי דודאי קטן העולה לפרשת זכור אם אין שם קורא שליח ציבור לא יקרא הוא בעצמו, דהא יש אומרים דקריאת פרשת זכור מן התורה, ואין יוצאין בקריאת קטן. וכן כל השנה קורא קטן שעדיין לא הביא ב' שערות יכול לקרות להעולים כמנהגינו ויוצאין בשמיעתו השומעים, דתיקון נביאים הוא שיקראו בתורה, ואתי דרבנן מפיך דרבנן, שהרי קטן עולה למנין שבעה, ובימי הש"ס היה הקטן עולה וקורא בעצמו. מכל מקום פרשת זכור אינן יוצאים בשמיעתן מקטן*, וכאמור, הואיל ויש אומרים שדין תורה הוא. ומה שכתב בט"ז בסימן תרפ"ה [ס"ק ב] שקריאת פרשה בשבת דין תורה, וידבר משה ירושלמי מגילה פ"ד הלכה א י"ג ויקרא כג, [מד] צ"ע, ויבאר אי"ה שם. ואם נאמר קריאת פרשה בשבת דברי קבלה הוה, וקטן דרבנן, עיין סימן תרפ"ט במ"א [ס"ק ד], ואי"ה יבואר*, ובפתיחה כוללת [ח"א אות יח] אי דרבנן מוציא למי שמחויב מדברי קבלה. ובמ"א [כאן ס"ק ו] אוסר לקטן מקרא: [ד] ואומרים. עיין ט"ז. הכלל, שאומרים קדיש לאחר ששלמו מנין הקוראים של יום קודם קריאת המפטיר בספר תורה, אף ביום שיש שלשה ספרי תורה אומרים קדיש אחר השניה, וביום שיש שני ספרי תורה אומרים קדיש אחר הראשונה, ומניחין שניה על השלחן, ובשלשה מניחין רק השלישית על השלחן. ואף ארבע פרשיות דחיובא הוא לקרות פרשה בחובת היום, מכל מקום נשלמו המנין והסדר, לכן מקדישין אחר הראשונה: (ה) זה. עיין ט"ז. משמע כשאמר קדיש אפילו השביעי צריך לחזור ולקרות בתורה קודם מפטיר, משום כבוד התורה, שלא יאמרו כבוד נביאים עדיף מכבוד תורה, הואיל ואמרו קדיש איכא חשש הנכנסים שלא ידעו שהשביעי קורא מפטיר. ועוד, דבקדיש המנהג שאחר קורא מפטיר, מה שאין כן בשלא אמרו קדיש עדיין [יפטור] השביעי ויאמר אחר כך קדיש אחר ההפטרה. עיין מ"א אות י"ג, ואי"ה שם יבואר:

יא המפטיר. עיין מ"א. פירוש, ששי בראשונה והשנייה בשניה. ועיין מה שאכתוב א"ה בלוח י"ד מזה, וכאן אין להאריך: **יב בארבע פרשיות.** עיין מ"א. ועיין סימן תרפ"ה בט"ז [ס"ק ב] ומ"א מזה: **יג ואומרים.** עיין מ"א. היינו שמשע בלבוש צימון תקינת סעיף ד' בלבוש, ובחול המועד [פסוק] אומרים קדיש אחר רביעי, וכן מול המועד פסקו ב' ספרי תורה אומרים קדיש על השניה לבד כבסימן מ"ג במ"א [ס"ק ד], ועיין לבוש שם [סעיף ה]. והא דאומרים קדיש אחר קריאת ספר תורה, שכן אחר פסוקי תורה ראוי לומר קדיש. ובשבת אומרים קודם שקורא המפטיר בתורה, להודיע שכבר נשלם המנין, ואחי שפיר דברי לבוש ככאן [סעיף ד]. ובמנהגים שלי [נעם מגדים כח, ד] כתבנו מזה: **יד אם.** עיין מ"א. וזוים שמוציאין שני ספרי תורה וקראו שבעה בראשונה ושניה למפטיר ואין מנצח שם מי שידע להפטיר, אסור לקרות לשנייה ולפטר תורה שניה משום פגמו של ראשון, אבל אותם הקודמים י"ל דשרי. ועיין סימן קמ"ד סעיף ד', יע"ש, וז"ע*: **טו צריך.** עיין מ"א. בז"י [עמוד קעו ד"ה כח הר"ב] שכתבתי שהרי"ש [סימן] קי"ב צאמר קדיש וקורא השני משוסק, וצאמר שקרא מקודם ודאי לריך לחזור ולברך, וי"ל כן בשו"ע אם אמר קדיש יקרא אחר מהקודמים ולא השני, דספק ואין יעשה, ואם לא אמר קדיש יפטור השני. אלא מדסתם משמע דאף השני ראוי ויברך ויקרא: **טז יפטיר.** עיין מ"א. בדרכי משה [הק"מ אות ה']. ואינו יודע מה מלמדינו, פשיטא דהכין הוא, דלא יאמר קדיש אחר הקריאה בספר תורה בשני יגטרך לברך ולקרום שניה. ומה שכתב דלאמר קדיש אחר ההפטרה בנציל, כי לא הוה הפסק, והקדיש חוזר על קריאת התורה. והראה לסימן רל"ב אות ב', דמנחה אין אומרים קדיש על התורה קדיש שלפני העמוד קודם שמונה עשרה קאי על התורה, ומפטיר [ה] לא הוה הפסק, יע"ש. ובשבת שחרית ויום טוב אומרים אשרי קודם, והקדיש קודם תפלת מוסף קאי אש"ר. ולפי זה הוה הדין מי ששכח לומר קדיש אחר שני ועוד קודם שיאמר הפטורה לא יאמר או קדיש כי אם אחר ההפטרה בנציל, משום הנכנסין שיאמרו שלא קרא המפטיר בתורה, ואיכא כבוד תורה, כמו שכתבתי לעיל [משבצות זהב אות ה], כן נראה לי*. עיין מה שאכתוב א"ה בלוח שאתר זה: **יז אם** מסדר הנצ, אלא יקרא השנייה מה שקרא השני ויפטיר, דקיימא לן מפטיר

מעה. עיין מ"א. פירוש, אם סיים הסדרל עם השני אין לריך לקרות לשנייה

מחצית השקל

שע"י הקדיש משוך זמן מה, יש לחוש לנכנסים שלא יהיו יודעים שהוא כבר קרא בתורה, ואיכא לגבייהו בזיון התורה שמשוה נביאם לתורה: (פ"ק מה) יפטיר בו. וא"ל יאמר קדיש. דאי יאמר קדיש שוב איכא למיחש לנכנסים שלא ידעו שכבר קרא בתורה, כנזכר לעיל [ס"ק טו]: קורין חד גברא בו. ר"ל, הרביעי קצת מסדרה א' וקצת מסדרה שניה, אפילו במקום שמוסיפים למשל אחד ויש ח' עולין, אי"כ יקרא [בספר] [בסדרה] א' שלשה עולין, ורביעי קצת, [ובספר] [ובסדרה] השני יקראו ארבע עולין וקצת מהרביעי, אפילו הכי מיקרי ששני [הס"ח] [הסדרות] שוין, דהעיקר הוא ד' קרואים המחויבים, ואין משגיחין בנוספים: ד"א ב"ב ב"ב. דסבייר ליה אם מוסיפים ויש שמונה עולין צריך לקרות ד' [בספר] [בסדרה] א' וד' [בספר] [בסדרה] שניה, וכן אם יש י' עולין צריך לקרות ה' בכל [ס"ח] [סדרה]: יש נוהגין בו. עיין סוף סימן תרפ"ט, כ"צ. ור"ל, בשמחת תורה שצריכים שלשה ספרי תורה, וכן בכל מקום שצריכין שלשה ספרי תורה, ואין לצבור כי אם שני ספרי תורה, כיצד ינהגו: (פ"ק ו) אם מעה בו. מצויין שלא כהוגן, וצריך להיות מצויין על סעיף שאחר זה, קרא הפרשה בו ודייל בו, על זה רמז מ"א לעיין סימן קל"ז, שכתב שם דדוקא בשבת שחרית דינא הכי. ומבואר שם רבשבת שחרית אם דייל פסוק אחד שצריך לקרות אותו פסוק ועוד שני פסוקים עמו, דאין קורין פחות משלשה פסוקים,

בבבשי

(טו) שם סק"א שהשביעי. ר"ל, בלרבע פרשיות או שבת ראש חודש שיש ב' ספרים, ואותם הפרשיות הם חובה ליום הסדרה, או יותר, לכן יקרא השני קודם נספר כדי שיהיה חובה היום ממנין שבעה הקרואים, ואחר כך קורא המפטיר ג"כ נספר לפני לכבוד התורה ואומר ההפטרה. ומה שכתב המג"א שהשני קורא למפטיר, אין הכוונה שהוא עצמו יפטיר, אלא ר"ל שהוא יקרא נספר תורה שניה הפרשה שקורא אחר כך המפטיר, וכן הוא בז"י: (טז) ב"י סק"ג מב"ב מקום אנו נוהגים. דנריו אלו מנוארים הטעם מדנריו צימון תרפ"ה [פ"ק ב], וסבייר ליה שם שאף הקטן עצמו יכול לקרות הפרשה. אבל המג"א ב"י ס"ק ו' מולק אפילו בשאר שנתו, וכל שכן בלרבע פרשיות, אלא דמיידי שהשליש ציבור קורא, ואפילו הכי היס מולקין לא הפירו לקרואו בלרבע פרשיות: (יז) שם סק"ד בין ספר תורה אחד לשינים. דעם רבינו יעקב הוא מה שהבאנו בלוח ט"ז שהשני קורא חובה היום נספר תורה שני ואומרים קדיש וקורין המפטיר, וי"כ שכתב מ"א ואומרים קדיש קודם שעולה המפטיר אין רבינו יעקב מולק, ולכן נראה דמה שכתב נט"ו לפסוקי מדעם רבינו יעקב הוא ציבור חוזר וי"ל ודעת הרמב"ם יבואר בלוח ט"ז וי"ל אפילו בלוח ט"ז

[ה] גוסף
[ה] דינהפולרט
במהדורת פולג
הטקס "סימן קמ
מג"א כהן סוף
[ד] ר"ש פסלי
פרשם זכור, ואף פ
ועיין מקור חיי
סימן קמו סעיף ג
שהקשה דהמנהג
שלמה [נכרות יג
במסופוט [שם ד'
חיכות "ופרשו
לדומה". ועיין מ
בשו"ע סימן קמו
וסימן תרפ"ה ה
[ז] תוקן ממנה
מ"פ:
[ח] ב"ה נדפו'
כנסת הגדול
ממהדורת פולג
הגוה "ששה" ו
חיים ולבוש ש
מהרש"ם שם ו
ז"ע:
[ט] בסימן ט
שיכות ללחן, וע
השקל דגיה"ק
והלבוש שרד ה
קמ"ד:
[י] ביונתו, דה
מידש "ונראה ד'
ביום טוב וכו', ו
כן מפורש צימון
ג. ועיין ממלח מ
ס"ק י'
[יא] תוקן
פולג קמ"ה, ו
חיים ולבוש:
[יב] החולקים נ
של פרשה שהיא
קרא מחלה אין
לקרות. עיין שער
כח, דלא כט"ז
[יג] בקורו
המובל בט"ז כ
[יד] יותר טוב
נרשם על התמלת
לא נמצא וכו':
[יח] הפג"א שם
במנחה דמעני
הפטרה:
[יח] ביונתו
דנמהדורות אמ'
נעומו פ"ג,
סעיף ב':

נפש הרב - בענין י"ח וי"ט וכו' (ענין י"ח וי"ט וכו' - בענין י"ח וי"ט וכו')

בנו, ועדיין לא התחיל הקורא לקרוא, והתאנח קצת ואמר שלא י"ח הקריאה [מפני שחסר לו הברכו הראשון], ומעתה יצטרך ללכת לבית הכנסת אחר בכדי לשמוע קריאת התורה.

והסביר רבנו ענין זה (שהברכו שבתחילה מעכבת במצות קריאת התורה) ואמר (כנדפס בסי' איש ההלכה עמ' רכז) שקריאת התורה בצבור באה לא רק לשם לימוד, כי אם גם לשם סידור פגישה עם האלקים, כמו שאירע לאבותינו בסיני, כל קריאה וקריאה היא מתן תורה חדש, החייאת העמידה הפלאית בתחתית ההר הבוער באש... יש בקריאת התורה משום גילוי שכינה, ובכל מקום ובכל זמן כשהאדם מרגיש נוכחותו של הקב"ה, חייב הוא לקדש את שמו של הקב"ה, ולתת לו שבח והודי... חומרת המהרי"ם רוטנברג לעמוד בקריאת התורה מיוסדת על אותו העיקרון... העמידה היא תוצאת חוויית הגילוי... אנו "מחקים" את (מעמד הר סיני). וכן מצינו בסי' נחמיה (ח) ויברך עזרא את ד' א' הגדול, ויענו כל העם אמן אמן במועל ידיהם ויקדו וישתחוו, הרי שכן עשה עזרא, שהקדים דבר שבקדושה לקריאת התורה.

7 ב [מעשה אירע ובעל הקריאה הודיע לאחד מהבעה"ב שבקהילה שהוא שונא אותו, וכשהוא קורא בתורה בביהכ"ס, הוא מתכוון להוציא את כל הקהל - חוץ ממנו, ושאל אותו הבעה"ב את הגרמ"ס, ז"ל, לידע אם צריך הוא להתפלל בבית הכנסת אחר בכדי לצאת י"ח קריאת התורה. וענהו הלה שא"צ, דבגמ' מגילה (כג.) מבואר שהכל עולין למנין שבעה אפילו קטן ואפי' אשה, ובזמן המשנה והגמ' לא היו בעל-קריאה, והמנהג היה שכל עולה לתורה קרא בעצמו את פסוקי העליי' שלו. וקשה, דהלא קיי"ל ר"ה (כט.) דכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים י"ח, וא"כ, היאך קורא הקטן בתורה ומוציא את הרבים י"ח קריאת התורה. [ועתוסי ר"ה (לג.) ד"ה הא משי"כ בזה.] והנראה לומר בזה, דגדר הענין שבעל הקריאה מוציא את כל הצבור בקריאת התורה, אינו בתורת שומע כעונה, כלומר, דנחשב כאילו כל אחד ואחד מהקהל קרא בעצמו בתורה, דאדרבא, אם יעשו כן, לא יצאו בזה י"ח תקנת קריאת התורה, דאין כאן השתתפות הצבור בקריאה, אלא יסוד הענין דקריאת התורה היינו, שכל הצבור מקשיבים לקריאת הבעל-קורא, ונמצא שבוה כולם משתתפים במצוות ת"ת ברבים, ואפי' יתכוון

הבעל-קורא להדיא סוף הרי כולם מי להוציא להשני יי והוסיף בזה רבנו ב שלי שני תלמידיכ ומתכוון במיוחד והשני מבין טוב (השיעור שלא להו שהתכוונתי להוצי שלא. וכן לאידך ת"ת, למרות מה' מצות ת"ת, הכל ואינו ענין כלל ל גדרו - מצות ת"ת השומעים, אלא נ וכששלח הדיין את קונטרס תשו לקריאת התורה | רבנו קצת והגיב הני"ל, ששמע היכ דלא בעינן בכלל בתשובה הני"ל, ב ג] תניא בסו"ן וקורא (כדי שלא פותח ורואה ומב (אות ב'), דאע"י לר"מ דטפי עדין שזכור הוא שכמו שהס"ת היה פח כמותם. [ועי' מי לומר בקשר לעו

הבעל-קורא להדיא שלא להוציאו למישהו, לא איכפת לן בזה, דסוף כל סוף הרי כולם מקשיבים ולומדים הם. וכל ההלכה דבעינן שיתכוון להוציאו להשני י"ח לא שייכא אלא בנוגע להדין של שומע כעונה. והוסיף בזה רבנו בהסברת הענין ואמר, דמשל למהד"ד, אם יש בשיעור שלי שני תלמידים, האחד אינו מבין אף מלה, אבל אני אוהב אותו, ומתכוון במיוחד בשעת השיעור להוציאו י"ח במצות תלמוד תורה, והשני מבין טוב את השיעור, אלא שאני שונא אותו, ומתכוון בשעת השיעור שלא להוציאו י"ח במצות תלמוד תורה, האם שייך לומר שלזה שהתכוונתי להוציאו שיצא ידי מצות ת"ת למרות מה שלא הבין, בודאי שלא. וכן לאידך גיסא, זה שהבין טוב את השיעור, בודאי י"ח מצות ת"ת, למרות מה שהתכוונתי במיוחד שלא להוציאו, כי לענין לצאת י"ח מצות ת"ת, הכל תלוי בהקשבה ובהבנה, וכל השומע ומבין — י"ח, ואיננו ענין כלל לדן שומע כעונה. ואף קריאת התורה בצבור ג"כ כך גדרו — מצות ת"ת ברבים, ואיננו תלוי בכונת הקורא להוציא את קהל השומעים, אלא בהקשבתם לדברי התורה והבנתם אותם.

וכששלח הדיין הר"ר ליבל גרוסנס (מלונדון), שליט"א, לרבנו, ז"ל, את קונטרס תשובתו שערך בנדון חרש המדבר ואינו שומע אם כשר לקריאת התורה [שנדפס לאחז"ר בספרו לב ארי ח"ב סי' א'], עיין בו רבנו קצת והגיב שבדאי כשר, והבנתי שמסתמא היה מהאי טעמא הנ"ל, ששמע היסוד הנ"ל מאביו הגרמ"ס, ז"ל, עפ"י הגמי מגילה הנ"ל, דלא בעינן בכלל שיהא הבעל-קריאה מחוייב בדבר. [וכבר נגע בזה בתשובה הנ"ל, בתחילת אות ו'.]

ג] תניא בסוף מגילה (לב.), פותח ורואה גולל ומברך וחוזר ופותח וקורא (כדי שלא יאמרו ברכות כתובות בתורה), דברי ר"מ. ר"י אומר, פותח ורואה ומברך וקורא. ועיי"ש בתוס' (סוף ד"ה גוללו) ובב"ח שמה (אות ב'), דאע"ג דקיי"ל כר' יהודה, מכל מקום לכתחילה מודה הוא לר"מ דטפי עדיף שיהא גוללו וסותמו קודם שיברך. ורבנו אמר היאך שזכור הוא שכמה גדולים באירופה לא נהגו כהתוס', אלא שברכו בשעה שהס"ת היה פתוח [וכ"ה במעשה רב (סי' ק"ל)], וכן היה הוא נוהג כמותם. [ועי' משנה ברורה בבה"ל לסי' קל"ט, ס"ד ד"ה ורואה שסיים לומר בקשר לענין זה, דנהרא נהרא ופשטיה.] ולענין החששא דשמא

קלו

הקורא לקרוא, והתאנח קצת ואמר שלא י"ח לו הברכו הראשון], ומעתה יצטרך ללכת לבית ווע קריאת התורה.

ז' (שהברכו שבתחילה מעכבת במצות קריאת ת"ת בסי' איש ההלכה עמ' רכז) שקריאת התורה שם לימוד, כי אם גם לשם סידור פגישה עם לאבותינו בסיני, כל קריאה וקריאה היא מתן עמידה הפלאית בתחתית ההר הבוער באש... יש ז' גילוי שכינה, ובכל מקום ובכל זמן כשהאדם ז"ה, חייב הוא לקדש את שמו של הקב"ה, ולתת ז' המהר"ם רוטנברג לעמוד בקריאת התורה קרון... העמידה היא תוצאת חוויית הגילוי... אנו ז' סניני). וכן מצינו בסי' נחמיה (ח) ויברך עזרא כל העם אמן אמן במועל ידיהם ויקדו וישתחוו, הקדים דבר שבקדושה לקריאת התורה.

גל הקריאה הודיע לאחד מהבעה"ב שבקהילה ז' קורא בתורה בביהכ"ס, הוא מתכוון להוציא ממנו, ושאל אותו הבעה"ב את הגרמ"ס, ז"ל, תפלל בבית הכנסת אחר בכדי לצאת י"ח קריאת י"ח, דבגמי מגילה (כג.) מבואר שהכל עולין למנין ז' אשה, ובזמן המשנה והגמי לא היו בעל-קריאה, ה' לתורה קרא בעצמו את פסוקי העליי' שלו. ז' (כט.) דכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא היאך קורא הקטן בתורה ומוציא את הרבים י"ח ז' ר"ה (לג.) ד"ה הא משי"כ בזה.] והנראה לומר הקריאה מוציא את כל הצבור בקריאת התורה, ה', כלומר, דנחשב כאילו כל אחד ואחד מהקהל אדרבא, אם יעשו כן, לא יצאו בזה י"ח תקנת אן השתתפות הצבור בקריאה, אלא יסוד הענין שכל הצבור מקשיבים לקריאת הבעל-קורא, שתתפיים במצוות ת"ת ברבים, ואפ"י יתכוון

20

א' חש בשביל הנאתו. מיחזי כרביית אך מנו סוף דבר אין שטת יי מקשה אמר בריה יבא מרבנן לא ליכול (התר) [מותר] באתרא (ומותר) [מכל מקום] י הלואה לא משכחת קיצותא, כל זה סותר י :

י' לא מני ליה דהא ק' הא נמי ליתא דהא אמאי לא חשיב נמי הא (יבמות סה ב) דמותר זאלפסי דההיא פשיט', היא, כה תאמרו ליוסף איך אלך ושמע וגו', טות הם. ורבינו שמשון א' שכחה. ורבי יצחק סמך מאות קמא אלף [וגם] אושפיזא לימוד דאתי ליה מפומיה לא ואע"ג דלא משני אלא ק בחלוקו להופכו לא עד דקפיד על חלוקו באשירי. ואי כדברדיך אפי' אי לא משני אלא יי על חלוקו להופכו ליה אי אכל בנכיתא : ליחשיב נכיתא בהדי זשיב אלא דלא משני חשיב. דהא לא הק' יכת חלוק. מיהו רבי זבת שם) דאמר איהו יה בט"ע זה המקפיד : קאמר נמי ודלא אכיל זא לענין פסק הלכה רבינא לר"ת דפסיק ליה אבידה, וחלילה אבידה לרבינא בט"ע זה כוותיה. והא דדייקת קאמר דמחייבי ליה

ליטרא דדהבא פשיט' דקנסא הוא דליטרא זהב היכן רמיזא. והא פשיטא דלא קנסינן בנו אחריו. והכי כתב בתשובה מיירבורד"ק בכתובת יד מהר"ר מנחם מריזבורק ז"ל וכתב דהשתא לא דיינינן ליטרא זהב. ובס"פ השולח (מד א) איכא פלוגתא דרבוותא בקנס שעשו חכמים לרב אלפס אין גובין אלא בארץ ישראל ולרב' בכל מקום. ומביא ראייה מהא דפ' האשה (יבמות צ ב) ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין כו' וא"כ לפי הזמן ולפי המבייש והמתביש אבל להשוות קטן לגדול כמו בקנס של תורה לא. ומה שקצבו ליטרא דדהבא (ירוש' ב"ק פ"ח ה"ו) שמעתי לפ' אפי' ליטרא זהב, או ראו הב"ד שהמבויש ראוי לכך שהרי תלוהו בב"ד ולא בת"ח כדמוכח הלשון קונסין אותו ליטרא זהב ונתנין לת"ח, אלמה בב"ד תלוהו ולא בת"ח שהרי ע"כ בעדים מיירי כמו שכתב המיימוני. וכן מביא לשונו בפ' אלו מגלחין ובפרק שבועת הדיינים. אבל להשוות כל הביישים וכל המקומות וכל האנשים לא. דאטו הגאון מהר"י יצ"ו ביטל כבוד ת"ח חלילה לא תהא כזאת בישראל, נהי דכבוד ליכא חילול השם מיהא איכא. ופשיטא דאי פקר מאן דהוא בת"ח וראו חכמי הדור לקונסו לפי העת ולצורך שעה למיגדר מילתא פשיטא ליה דאיהו בראש הקונסים ליה : וכן מציינו לענין מסים ועולים דאף בזמן הזה פטורים הרבנים בכל בני אושטרי"ך פו"לין זכש"ן. וראיתן מן האשירי דב"ב פ"ק (ז ב) דמי שתורתו אומנותו פטור מכל מיני מסים ועולים ואם יש לו אומנות להתפרנס בו או משא ומתן כדי חייו וכשהוא פנוי חוזר על לימודו נקרא תורתו אומנותו. ומסתמא כתב האשירי לפסק הלכה אף בזמן הזה. וה"נ בפ"ק דשבת (יא א) אד"י לא שאנו אלא רבי שמעון בן יוחאי וחביריו שתורתן אומנותן אבל אנו מפסיקין בין לק"ש בין לתפלה אלמא בימי ד' יחונן לא מיקרי תורתו אומנותו. והשתא בימי אמוראי בתראי פטרי נפשיהו מפני שתורתו אומנותו ואף בזמן הזה כדפסיק האשירי וכן המיימוני, אלמא דלאו כל תורתו אומנותו שוים ולא כל ת"ח שוים אלא הכל לפי הזמן והענין והמקום והאדם. ועל ידי היה מעשה ואיפסיק הלכתא מגדולי הדור ועדיין הוא בידי. ועתה לאו עת להאריך ה' יאריך ימיו

ושנותיך בנעימים וכה"ג מציינו בכמה ענינים שאנו מחזיקין עצמנו כבני תורה כההוא דכל דבר הנאכל כמו שהוא חי אסיר תלמוד' ביבמות (מו א) לפי שאינן בני תורה, ואנן פשיטא לן התר ומחזיקין עצמנו כבני תורה. ויש ענינים שאין אנו מחזיקין עצמנו כבני תורה כההיא דמת דאסר בשבת (קלט א) לבני בשכר לפי שאינן בני תורה. וכת' התוס' דר"ת מחמיר לדידן דאין לנו להחזיק עצמנו כבני תורה. לכן אין לרמוז כל הענינים וכל דבר יחד, אלא כמו שחלק מהר"ד יחיאל ז"ל שאני מת דאוושא מילתא טפי. וכה"ג ה"נ בשאר ענינים יש לחלק. וה"נ אשכחן חילוק בין תלמיד חכם מופלג לת"ח סתמא בענין היסובה. דת"ח מופלג פוטר כל המסובין מהיסיבה בפ' שור שנגח ד' וה' ובפ' אין מעמידין. וסתם ת"ח אינו פוטר אלא אם כן שהוא רבם בפ' ערבי פס' (פסחים קז ב) וכן בכמה דוכתי ואדרבא מוכח מן האשירי דאף בזמן הזה איכא כבוד ת"ח אי לאו דמחלי גבי להראו' סכין לחכם (חולין יז ב) דבטיל משום דמחלי דלא כתב משום דלית דינא דת"ח, ומ"מ דברי ר"ג מהר"ו קיימי' הם כדפי' לעיל כ"ז ותניח נער להעתי' לי דבריו נאם ישראל מברונא:

→ (קג) אמר אלי' ר' בנדיט ששאל את מהר"י

וייל ז"ל השומע מן הקורא קריאת התורה בב"ה אם יוצא בזה פעם א' ידי מקרא ושוב לא יצטרך לקרוא שנים מקרא וא' תרגום אלא מקרא פעם א'. והשיב דלא יצא משום דלא קיימא בב"ה רק לשמיעה ולא לקריאה. ונ"ל דמסתמא דאיה דיד' מדאמרי' בפ' חזקת הבתים (ב"ב מג א) דלשמיעה קיימא לא מצי מסלק נפשיה:

(קד) נשאלתי בני אדם שקור' להם חסדאי

האי נטרונא אם כותבין כן בגט באל"ף או בלא אל"ף : והשבתי דעתי נוטה בלא אלף כדאמרי' פ"ק דגטין (יא א) כמו שבתאי בטאי אבו דיינא, וכתב התוס' דלא נראה אל"ף באמצע, דשבתאי שם שטן ושד, אלא שבתאי בלא אלף שהוא שם ישראל, וכן בטי שהוא שם ישראל אבל בטאי שם עבד, וכן אבו דיינא חד תבה הוא שם גוי אבל אבו לבד הוא שם ישראל, אלמא

וצורת האותיות אינם שוות ככל המדינות. הרבה משונה כתב
 ארצנו מכתב הארץ הזאת ואין פסול בשינוי הזה רק
 שלא יעשה ההי"ן חמ"ן כפי"ן צי"ן וכמו שפרש בגמרא¹.

יב

← רבור לקרות צמורה אין דבר הגון כי מאחר שהוא מצד
 צריך שיקרא שלא תהא צרכה לצטלה. אמנם אם קורא
 עם החזן יודע להבין ולחצר האותיות ולקרוחם עם החזן
 מקרי שפיר קריאה אבל שיצרך הוא על מה שהחזן קורא
 והוא לא יקרא כלל לא יתכן כלל.

יג

שאלה ראובן צוה מחמת מיתה והקדיש בצואתו כרס אחד
 להקדש אשקלונה על תנאי שתקח אשתו פירות
 הכרס כל ימיה ואחרי מותה יקחו מפירותיו מאתים זהובים
 ויקנו בהם ספרים וילמדו בהם בני שמעון אחיו ואחרי זה יהיה
 הכרס להקדש אשקלונה והיו פירותיו לשכר מלמדי תינוקות
 ולקנות בהם ספרים שילמדו בהם ולקנות מהם ס"ת או מה
 שיראה ללווי. ונפטר ועידי הצואה הם מקהל אשקלונה וטוענים
 יורשי המת שאין ההקדש קיים כיון שלא נסתלקו עידי הצואה
 מההקדש לא קודם הצואה ולא אחר כן הם נוגעין בעדות. עתה
 ילמדנו רבינו אם ההקדש בטל מעיקרו לפי שלא נסתלקו ממנו
 קודם ההקדש ואם יסתלקו ממנו עתה אם הקדש קיים, וצין כך
 וצין כך עד שיסתלקו אם יקחו היורשים הפירות אם לאו.

תשובה מה ששאלת אם ההקדש בטל מעיקרו לפי שלא
 נסתלקו ממנו קודם ההקדש ואם יסתלקו ממנו
 עתה אם ההקדש קיים. סילוק מועיל אף אחר המעשה
 להכשירה למפרע כדליתא בפרק חזקת הבתים¹ וכי קא
 מסלק נפשיה מי מסתלקי והתניא בני העיר שנגנז ס"ת
 שלהם אין דנין בדייני אותה העיר ואין מציאין ראייה מאנשי
 אותה העיר ואם איתא ליסתלקו תרי מינייהו ולידיינו שאני
 ס"ת דלשמיעה קיימה וא"ל לו להסתלק, אלמא סילוק מועיל
 אף לאחר המעשה צין לדין צין לעדות דעיקר משא ומתן הוא
 על עדות, דהא דפריך וכי קא מסלק נפשיה מי מסתלק
 אעדות פריך. ואע"ג דגבי עדות צעין תחלתו וסופו בכשרות
 היינו דוקא בצפול הגוף, כגון קרוב ונתרתק סומא ונתפתח
 אבל בצפול ממון לא צעין תחלתו וסופו בכשרות. אמנם יש
 לדקדק כיון שכתוב בצואה שיקחו מן ההקדש ס"ת אי אפשר
 להם להסתלק כיון דלשמיעה קאי, דבשציל ההקדש שיתנו
 לשכר מלמדי תינוקות ולקנות ספרים שילמדו בהם לא הו

נוגעין בעדותן כדליתא בפ' חזקת הבתים² האומר תנו מנה
 לעניי אותה העיר אין דנין אותה בדייני אותה העיר ואין
 מציאין ראייה מאנשי אותה העיר, ומצבא עניי שקלי ודייני
 מיפסלי אלא אין דנין בדייני עניי אותה העיר ואין מציאין
 ראייה מעניי אותה העיר, וליסתלקו צי תרי מינייהו ולידיינו
 ה"ג בס"ת ואמאי קרי להו עניי דהכל עניי הם אלל ס"ת
 כיון דאין להם ס"ת קרי להו עניי, ואי בעית אימא לעולם
 כדקאמרת מעיקרא פי' שכל בני העיר פסולין ולא תיקשי לך
 עניי שקלי ודיינין איפסלי בעניי דרמו עלייהו פי' שבני העיר
 מפרנסין העניי שלהם נמצא שכל בני העיר נוגעין בעדות,
 ופריך ה"ד אי דקיין להו ליתבי תרי מינייהו מאי דקיין להו
 ולידיינו, דלא קיין להו.

ואם בני עיר אשקלונה אינם נותנין מממנם להשכיר
 מלמדן לעניי עירם וגם העדים אינם עניי או כשרים
 להעיד אמנם כיון שצוה לקנות ס"ת מן ההקדש לכאורה
 נראה שאין סילוק מועיל. מיהו גם צוה אני אומר שסילוק
 מועיל דהתם בחזקת הבתים מיירי שאין ס"ת בעיר אלא זה
 בלבד וכן משמע בני העיר שנגנז להם ס"ת שלהם וכן באידך
 ברייתא דהאומר תנו מנה לעניי עירי דמוקי לה בס"ת מיירי
 שאין ס"ת אחרת בעיר אלא זו שהיא רוצה לקנות מדקא'
 שהכל עניי הם אלל ס"ת בשציל שאין להם ס"ת קורא אותם
 עניי, אבל באשקלונא יש ס"ת אחרת בעיר הילכך אפשר להם
 להסתלק שלא יקראו בצואתו ספר כשהוא צ"ה ואפי' אם
 יקראו צו בעודו צ"ה לא מקרי הגאה כיון שאפשר שיקראו
 בספר אחר. וכל זמן שלא נסתלקו כל הצואה בטלה כהיא
 דירושלמי³ שהביא רב אלפס ז"ל בפ"ק דמכות⁴ כתב כל
 נכסיו לב' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולים לזה רבי
 יוחנן אמר פסול ור"ל אמר כשר [* אמר ר' אלעזר מתניתין
 מסייע לרבי יוחנן מה שנים] נמצא אחד מהם קרוב או פסול
 עדותן בטלה אף ג' נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן
 בטלה ומנין אפילו מאה ת"ל עדים. וכן יש תשובה בספר אבי
 העזרי⁵ שצימיו אירע מעשה באחד שחילק נכסיו במתנת שכיב
 מרע לכמה בני אדם כאחד בפני עדים ושזב נמצא שהיו
 קרובים לא' ממקבלי המתנה ובטל כל המתנה מכת הירושלמי
 שהצאתי. ואני שאלתי דבר זה לרבינו מאיר ז"ל⁶ וכתב לי
 תשובת אבי העזרי מה⁷ שכתב רבינו אפרים⁸ ובעל העיטור
 ז"ל⁹ והסכים גם הוא שכל העדות בטלה.

נאם הכותב אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל¹⁰

בכ"י. וראה מבוא לראב"ה ע' 178. 6 שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס
 ברלין ע' 243 סי' רמו. 7 בכ"י: ומה (א. ע' 132). 8 ראה י'
 שציפנסקי, רבינו אפרים, ע' 316, וש"נ. 9 מהדורת ר' מאיר יונה חלק
 א' אות ק קבלת עדות דף ס. 10 בכ"י גוסף כאן: ומלשון הצואה
 נראה היה לפרש לדקדק תנאי הצואה לקנות בהם ספרים שילמדו ולקנות

יא 1 שבת קג, ב. יג 1 כ"ב מג, א. וראה בענין זה לקמן כלל ס סי' א. 2 שם.
 3 מכות פ"א ה"ז (ד, ב); גיטין פ"א ה"א (א, ב). 4 מכות פ"א סימן
 אלף סג (ג, א מרפי הרי"ף). 5 לדברי מהר"ם מרוטנבורג, המביא
 תשובה זו — ראה להלן — תשובת אבי העזרי בסי' תתקלא, שעדיין

שנסתמא שפורס, שכבר ראה והיתה לו הנאה מן האודה. וקיימא לן כרבנן דסומא פורס.

וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב מִסְפָּר הַשָּׁרָה לְכָל אֲבָל לֹא יִקְרָא בְּתוֹרָה עַל פֶּה בְּמִקּוֹם מִי שֶׁקּוֹרָא בְּתוֹרָה. אֲבָל אֲוִקוּמֵי אֵינִישׁ אַחֲרֵינָא שְׁפוּתָח וְרוּאָה, וְהַסּוּמָא מְבָרֵךְ וְעוֹמֵד בְּצִדוֹ שֶׁפִּיר דְּמִי¹⁵¹. וְהַכִּי מְצִי עֵבִיד חָתָן סוּמָא. עִכְלָא.

נְתַמְלָא זְקֵנו רְאוּי לְהִיּוֹת שִׁיץ. כְּתוּב הַגָּאֹן יִם¹⁵² ז"ל דְּמִי שְׁאִין לוֹ זְקֵן רַק מְעַט, כִּיּוֹן שְׁהוּא בֶן עֶשְׂרִים כְּמִי שֶׁנְתַמְלָא זְקֵנו דְּמִי.

וְאִמְרִינָן בִּירוּשְׁלַמֵי ס"פ לֹלֵב הַגְּזוּל¹⁵³ אֵינִי עוֹבֵר לְפָנַי הַתִּיבָה וְאֵינִי נוֹשֵׂא אֶת כְּפִיו וְאֵינִי עוֹמֵד עַל הַדּוֹכֵן עַד שֶׁיִתְמַלֵּא זְקֵנו. ד' אֹמֵר וְכוּלְהוּן מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה, מ"ט וְיַעֲמִידוּ הַלּוּיִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיַעֲמִידוּ לְנֹצֵחַ עַל מְלֹאכֶת בֵּית י"י.

כְּתוּב הַרְמַב"ם ז"ל פ"ח¹⁵⁴ מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה שֶׁלֹּא יַעֲמִידוּ חֹזֵן קְבוּעַ מִי שֶׁלֹּא נְתַמְלָא זְקֵנו. אֲבָל לְפָרְקִים וּמִתּוֹךְ הַדּוֹחֵק בְּבֹא לְכָל שְׁנוֹתָיו סָגִי.

(דף כד:) מִתְנִיתִין. כֵּהֵן שֵׁישׁ בִּידוֹ מוֹמִין לֹא יֵשֵׂא אֶת כְּפִיו.

שְׂמָא יִסְתַּכְלוּ הָעַם בְּמוֹמִין שְׁבִידֵי, וְאִסּוּר לְהִסְתַּכֵּל בִּידֵי הַכֹּהֲנִים בְּעוֹד שֶׁהֵן מְבָרְכִין אֶת הָעַם. כְּדֹאמְרִינָן בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה¹⁵⁵ כֹּל שֶׁלֹּא חָטַע עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ דְּאוּי לוֹ כֵּאלִילוֹ לֹא בֹא לְעוֹלָם, וְאִמְרִינָן מִי הוּא, וּמִתְרַצִּינָן זֶה הַמְּסַתְּכָל בְּכֹהֲנִים בְּשַׁעֲהַ שְׁנוֹשָׂאִים אֶת כְּפֵיהֶם. וְהָאִי טַעְמָא נְמִי לְמִי שֶׁהִיוּ יָדָיו צְבוּעוֹת סְטִיט¹⁵⁶ וְקוֹצָה. וְעוֹד אֵיכָא טַעְמָא אַחֲרֵינָא הֵתֵם שֶׁהַמְּסַתְּכָל עֵינָיו כְּהוֹת לְפִי שֶׁהַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בֵּין יְדֵיהֶם. וְאִמְרִינָן בְּגִמְדָא¹⁵⁷ דְּכִי אִמְרִינָן כֵּהֵן שֵׁישׁ בִּידֵי מוֹמִין לֹא יֵשֵׂא אֶת כְּפִיו, הֵנִי מִלֵּי מְשׁוּם שֶׁהוּא בְּמִקּוֹם גְּלוּי, וְהִ"ה בְּפָנָיו אוֹ בְּרַגְלָיו, לְפִי שֶׁצְרִיךְ לְחַלּוֹץ מִנְעֻלָּיו, דְּתַנִּיא בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה¹⁵⁸ אֵין הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְעֹלֹת בְּסַנְדְּלֵיהֶן לְדוֹכֵן. אֲבָל בְּשֹׂאֵד מְקוּמוֹת לֵית לָן בָּהּ.

ב א ר מ ש ה

- 151 ספר האשכול דפוס ירושלים עמוד קפ"ד.
- 152 וכ"פ בשו"ע א"ח סימן קלט סעיף ג בהגה בשם מהרי"ל, וכ"כ שם המג"א בשם מ"ב ואגודה.
- 153 וז"ל הב"י טור אור"ח סימן נג: וכתוב בנ"י פרק הקורא עומד בשם הגאונים דמי שאין לו רק זקן מועט כיון שהוא בן שנים כמו שנתמלא זקנו דמי. עכ"ל. וזוהי ראייה ברורה לאמתת הכ"י.
- 154 ירושלמי סוכה פ"ג ה"ט.
- 155 ברמב"ם פ"ח ה"א אינו מחלק בין קבוע לארעי, אלא בין פורס על שמע לש"ץ, ועי"ש. וכן נראה שם בבית יוסף. אבל בלחם משנה כתב שהרמב"ם מחלק בין קבוע לארעי, והיא דעת רבנו, ומ"ש אבל פורס היא על שמע, ד"ל אפילו בדרך קבע.
- 156 חגיגה טו.
- 157 גירסת הרי"ף איסטוס וקוצה.
- 158 מגילה כד. תנא מומין שאמרו בפניו ידיו ורגליו.
- 159 סוטה מ.

חייב בדבר אינו מוציא אחרים וד המפטיר.

דה אינו אלא להשמיע לצבור, מוציא אחרים.

הוציא¹⁵⁹. אי נמי שאין כבוד סופרים¹⁶⁰ מפרש כל שכרעיו

א. ובתוספתא¹⁶¹ אמרינן וצריך

הוא לצבור. ובמסכת סופרים

הזכרה מפיו.

דמחויב בדבר הוא לברך על אחרים שרואים בשביל האוד

יחין ומערות.

מאורות מימיו לא יפרוס לו הנאה באודה מימיו. יצא מי

התורה, שהיא חובה על כל אחד

רק מי שתורתו אומנתו בלבד פטור מצות קריאה, הרי שופר דמברכינן

ויש לחקור בחיוב קריאת התורה ק"ש ובה"מ אלא שיוצא בתורת

קריאה כל עיקר, והמצוה אינה אלא ונלע"ד שנו היא כונת רבינו כאן

יהם חיוב לצאת בקריאתו, אלא מצוה די שמעו ד"ת. והביאור בנה נלע"ד

ני עצמו, על הדרך שאפשר במגילה ד, משא"כ הכא שעיקר המצוה היא

אין מצות קריאה בפיו של כל או"א. אשה שהיתה כשרה לקריאת התורה

שיאת כפים. אטו כהן מוציא לישראל

בבור מצחים להתברך. וא"כ צריך א חיובא אישראל להתברך. ומדברי

יהא זהיר בעצמו שלא יתגלה.

*. ז"י ד"ה ולינו:
 1. ז"י בסומן קמ"א
 [ד"ה ומ"ש רבנו ומיהו]
 לדעת כמה פוסקים:
 1. מגלה כ"א [ע"ז]
 2. שם ל"ב [ע"ז] לרי
 יהודה, רמ"ס חפילה יב, ה
 כל ע"ד רש סימן כ בשם הר"מ,
 אברהם סוף עמוד קל בשם
 סוד רבנו עמדה עמוד
 שנת:
 * רמ"ס ש"ס,
 מוצא ב"ן מגילה יא, א
 סוף ד"ה גמי' :

ד **סומא**. וזמנא דזמנא דנימין [סימן ט] האריך להוכיח שהאידנה ש"ץ
 קורא מותר לקרותו. וזאגודה [בצא קמא סימן קד] המיר אס אין שס
 כהן אלא הוא, וכן נראה דעת המנהג משה [סימן רמז], וכן כתב
 בנבוש [סימן קמא סעיף ג]. וז"ל [סימן קמא ד"ה וזריך שלא] כתב וכבר
 נהגו לקרות סומא בפני גדולי עולם
 ולא מיחו, כי סמכו על מהר"י
 מולין [מהרי"ל הלכות קריאת התורה
 עמוד מנן שפסק כן, וכן נראה
 עיקר. מיהו עם הארץ אין לקרותו,
 דאפילו לא היה סומא לא היה
 לקרותו, אלא שנהגו כן, ולכן סומא
 עם הארץ אין לקרותו, עכ"ל. ולא
 נהגו לדקדק בזה, דמסתמא כל
 אדם יכול לקרות עם הש"ץ: ה מברכים לפניו. כתב נאר
 שבע דף ג"ח [פוטוה מא, ז ד"ה לפי] דברכה שלפניה הוי מדאורייתא,
 ע"ש. ונראה לי למכל מקום אס בירך על התורה שחירות יוצא ידי
 חובתו, וזכור נתקנה משום כבוד צבור, כמו שכתוב סעיף ט'.
 כתב עוד [נאר שבע סימן לו], טעה בראשונה ואמר אשר נתן וגערו
 צו וסיים אשר בחר, יאל, ללא כמהרי"ל [הלכות קריאת התורה עמוד
 חננ]. ועיין סימן ר"ט [סעיף ב]. ואס בירך אשר נתן עד גמירא,
 יברך לאחריה אשר בחר, עכ"ל: 1. ופותח וכו'. וכתוספות [מגילה
 לב, א ד"ה גוללן] כתב שיסתום קודם שיברך, דאף רבי יהודה מודה
 בזה דעדיף טפי לגוללו, שלא יאמרו ברכות כחצות בתורה. וכן
 כתוב בכתב"ס [פרי עץ חיים שער קריאת ספר תורה פ"ב] שכן יש לנהוג.
 וז"ל [ד"ה פותח] כתב שהוא נהג שמהיה הספר תורה פתוחה, כמו
 שכתב גדולי הפוסקים, וגם לא יהפך פניו. כתב ל"ח [דברי תמודות]
 סוף פרק ה' דברכות [אות סה] הכורעים בצרכת התורה טועים

כמו לגר: (ב) ד (ד) [ב] **סומא אינו קורא** [לפי שאסור
 לקרות אפילו אות אחת שלא מן הכתב: [ד] ומהרי"ל
 הלכות קריאת התורה עמוד תנב כתב דעכשיו קורא סומא כמו
 שאנו מקרין בתורה לעם הארץ:]
 ד (ג) כל הקורין זה מברכים לפניו (ה) ולאחריה
 1. ופותח הספר קודם שיברך (ד) ורואה הפסוק
 שצריך להתחיל בו 1. ואחר כך יברך (ה) [טז] ולאחר

הצרכה מן הראשון ויאמרו שאין לרין ברכה לתורה. וקשה על זה
 מהא דאיחא סוף פרק בני העיר [שם לא, ב] אין מפסיקין בקלות,
 פירוש, וקורין אחד. ואמר ריש לקיש לפי שאין אומרים ברכות על
 הפורענות, אלא (היכא) [היכאי] עבד, [תנא] כשהוא מתחיל מתחיל
 בפסוק שלפניהם ומסיים בפסוק שלאחריהם. ואיחא במדרש רבה
 [דברים ריש פרשה ז] הביאו התוספות סוף פרק בני העיר [שם ד"ה
 א] על אין מפסיקין בקלות, וקורין אחד משום דכתב [משלי ג,
 יא] מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בזכותו, אמר ר' יהושע
 דסיכנין אני אמרתי [מהילים ג, טו] עמו אנכי בצרה, וא"כ אינו דין
 שיברכנו בני על הזרות שלהם, אלא יקרא אחד הכל כו', עכ"ל.
 וזה סותר מה שכתוב כאן דברכה שאמרו כל אחד הוא מצד התקנה
 אבל מן הדין אין לרין ברכה רק תחלה וסוף. ואין לומר דהאי
 לימודא היא אסתמא עלמא דאסתמאיה אקרא, כמו שמיניו הרבה
 פעמים, דהא הך אין מפסיקין בקלות הוא משנה, ודימי המשנה
 לא היחה עדיין תקנה זאת שיברך כל אחד עד דימי האמוראים,

הגהות והערות
 [טז] עיין מחזיקי השקל סוף
 ס"ק ג:
 [ז] עיין פתחת כוללת חלק
 3 אות 1, ובסימן רסו
 במשניות זכר אות ד"ה
 ע"ד:
 [ח] תוספת מעט באר
 הגולה. אך הרמ"א עצמו
 פסק דלא כמהרי"ל, עיין
 דרכי משה סימן קלה סוף
 אות א, ובסימן קמא אות ב.
 ועיין מהאמר מהרי"ס"ק ב
 יש אחרונים שחשבו שגיה
 זו היא מדברי הרמ"א, עיין
 פמ"ג בשל אברהם אות א
 ושער הגיון אות ו:
 [ט] בדפ"ד היה כתוב כ"ן
 בה"ל: והאידנה כו'. וז"ל
 דאף דימי המשנה היה
 הראשון שברך לפניו, וז"ל
 דאס יקראו שיים וכו'.
 ובמהדורות אחר' ת"צ מוקן
 ע"פ ההב מוקק כלפניה.
 במהדורת דיהרנפארט ת"צ
 הדפיסו אס הקטע המיותר
 בסוגריים עגולות, ובגליון
 שס נדפס בה"ל: "(הגה)
 כהב מוקק מתק ע"י
 בסימן זה סק"ג שורה ל"ט
 המתחיל וז"ל דאף וכו', ועיין
 בסימן תכ"ח ע"י ס"ק (ג'
 [ה] וסח ממלא מצור.
 שמעתי מפי הרב מוהר"ר
 ארי' לוב [ביר יתחק שפירא]
 מוילנא בהיותו כאן
 בהדפסת ספרו משון אריות
 [תנא] אריאלן על מסכת
 סופרים [דיהרנפארט]
 ת"צ. ועיין מהאמר מהרי"ס
 ס"ק 3 ולישו שר. הנמי
 סיים הגיה באופן אחר:
 [ב] עיין בהגהות הר"י
 בגליון על גליון הגמרא שס
 בשם קקיון דינה שג"ס כ:
 [א] מדרשם ולא כתב
 שהוא מדאורייתא, ע"י"ש
 מהו ומהו ומהו ומהו

דהא קאמר והאידנה כו'. ונראה לי 10 דאס יקראו שנים אע"פ שלא יברכו מכל מקום נחשב כאלו בירך כל אחד בפירוש, דהא
 סומן על ברכת הראשון, ואס יקראו שנים בקלות הוה ליה כאלו בירך כל אחד, והברכה היא על הקלות. מה שאין כן אס יקרא אחד
 הכל יוכל להתחיל קודם הקלות, וכן לסיים אחר הקלות. נמלא לא מצוא הברכה רק על מה שמתחיל ומסיים שלא מעין הקללה, כן
 נראה לי: (ד) ורואה הפסוק בו. בצרייתא [מגילה לב, א] תנו רבנן פותח ורואה וגולל ומברך, דברי ר' מאיר. ר' יהודה [אומר
 פותח ורואה ומברך וקורא. מאי טעמא דר' מאיר, דאמר עולא כו', הכא נמי כדי שלא יאמרו ברכות כתוצן בתורה. ור' יהודה סבר
 ברכות ליכא למטעי, והכל יודעים שאין ברכות כתוצן בתורה. אמר ר' זירא [אמר רב מתנה] הלכה פותח ורואה ומברך. וכתבו
 התוספות [ד"ה גוללן] ולכתחלה הוא גוללו וסומא קודם שיברך כדי שלא יאמרו שהברכות כתוצות בו, אבל דיעבד אין לחוש, שהרי לא
 שכיחי עמי הארץ כל כך, אבל לאחר שקראו בו ודאי לרין לגוללו קודם שיברך לר' יהודה, עכ"ל. ואיכא למידק מה טעם חשו התוספות
 לדברי ר' מאיר, כיון דלית הלכתא כוותיה. ונראה לי להתוספות סוצרים כיון שהטעם לר' יהודה דברכות ליכא למטעי, היינו צומנס
 שהיה הדור צעלי תורה, אבל אח"כ שנתקלקלו הדורות ויש עמי הארץ ללא ידעי כלום ושייך חיישינן ליה כמו שחש ר' מאיר, ועל כן
 יש לחוש לכתחלה. ומה שכתב אזל דיעבד, פירוש אס כבר הורה אח"כ אין לחוש לצטל הורחאו, דאף אס יש עכשיו עמי הארץ, מכל
 מקום לא שכיחי כל כך. כן נראה לי לישב דבריהם. אבל הפוסקים לא חשו לזה, אלא אפילו לכתחלה מברך כשהיא פתוחה. רק שהב"י
 [ד"ה כתב הכלבו פותח] בשם כל בו [ריש סימן ב] שכתב גוללו ומברך, ויש אומרים שלא לגולל אותו אלא פותח ורואה ומברך, וכן דעת הר"מ
 ז"ל, ויש אומרים שיש לו להפוך פניו שלא יראה כאלו ברכות כתוצות בתורה, עכ"ל. וזה הביא רמ"א, ועל כרחק היינו שצריך ליה
 בהתוספות שזכרתי. ולא מסתבר כלל דבר זה, דא"כ קשה אמאי בעי ר' מאיר שיגלול קודם הברכה שהיא פתוחה כמו שכתב ז"י [ד"ה
 ופותח], והיה לו להניחו פתוח רק יהפוך פניו. אלא דהפיכת פנים כאן אינו נכון, דמראה עצמו כאלו אינו מברך על מה שיקרא, רק
 על מידי אחרניא, דהא מראה עצמו כאלו מסלק פניו ממנו. וכן כתב מו"מ ז"ל [ב"ס סוף ד"ה ופותח] הגון שיהיה פתוח בשעת הברכה
 לגמרי ולא יהפוך פניו כלל, דכך היא דעת הפוסקים והגאונים המפורסמים, וכן אני טובה, עכ"ל: (ה) ויאהר שקורא גו"ף. כבר
 כתבתי [ס"ק ד] גם בשם התוספות [מגילה לב, א ד"ה גוללן] כן. ומה שכתבו לר' יהודה, פירוש, אפילו לר' יהודה 11 דמודה בזה לר'
 מאיר. וכתב ז"י [ד"ה ופותח] הטעם, דכתחלה דלרין לר' מאיר לגולל ולברך ואח"כ לפתוח והוה טירחא, הלכך לא לרין לר' יהודה, אבל
 בצוקף שאין טורח יותר גולל ואח"כ מברך, עכ"ל. וכן כתב ז"י [ד"ה המרכיב] בשם המרכיב [מגילה סוף רמז תנא], שדקדק מדתינא [שס
 לב, א] פותח ורואה, משמע שהיתה גולה בין גברא לגברא. וכן כתב רש"ל [בהגהות הטור] וז"ל, לא דמי ברכה אחרונה לראשונה, דראשונה
 דבא לצורך הקריאה דין הוא שמהא פתוחה שיראה מה שיקרא, אבל זה שכבר קרא למה תהא פתוחה. אבל זה מנהג צורות, [דלא
 אמרינן*] דמיר שאחר שגולל ומברך חוזר ופותח, אלא תהא סתומה עד דאחא גברא ופתח לצורך קריאתו, עכ"ל:

נמלא לא מצוא הברכה רק על מה שמתחיל ומסיים שלא מעין הקללה, כן
 נראה לי: (ד) ורואה הפסוק בו. בצרייתא [מגילה לב, א] תנו רבנן פותח ורואה וגולל ומברך, דברי ר' מאיר. ר' יהודה [אומר
 פותח ורואה ומברך וקורא. מאי טעמא דר' מאיר, דאמר עולא כו', הכא נמי כדי שלא יאמרו ברכות כתוצן בתורה. ור' יהודה סבר
 ברכות ליכא למטעי, והכל יודעים שאין ברכות כתוצן בתורה. אמר ר' זירא [אמר רב מתנה] הלכה פותח ורואה ומברך. וכתבו
 התוספות [ד"ה גוללן] ולכתחלה הוא גוללו וסומא קודם שיברך כדי שלא יאמרו שהברכות כתוצות בו, אבל דיעבד אין לחוש, שהרי לא
 שכיחי עמי הארץ כל כך, אבל לאחר שקראו בו ודאי לרין לגוללו קודם שיברך לר' יהודה, עכ"ל. ואיכא למידק מה טעם חשו התוספות
 לדברי ר' מאיר, כיון דלית הלכתא כוותיה. ונראה לי להתוספות סוצרים כיון שהטעם לר' יהודה דברכות ליכא למטעי, היינו צומנס
 שהיה הדור צעלי תורה, אבל אח"כ שנתקלקלו הדורות ויש עמי הארץ ללא ידעי כלום ושייך חיישינן ליה כמו שחש ר' מאיר, ועל כן
 יש לחוש לכתחלה. ומה שכתב אזל דיעבד, פירוש אס כבר הורה אח"כ אין לחוש לצטל הורחאו, דאף אס יש עכשיו עמי הארץ, מכל
 מקום לא שכיחי כל כך. כן נראה לי לישב דבריהם. אבל הפוסקים לא חשו לזה, אלא אפילו לכתחלה מברך כשהיא פתוחה. רק שהב"י
 [ד"ה כתב הכלבו פותח] בשם כל בו [ריש סימן ב] שכתב גוללו ומברך, ויש אומרים שלא לגולל אותו אלא פותח ורואה ומברך, וכן דעת הר"מ
 ז"ל, ויש אומרים שיש לו להפוך פניו שלא יראה כאלו ברכות כתוצות בתורה, עכ"ל. וזה הביא רמ"א, ועל כרחק היינו שצריך ליה
 בהתוספות שזכרתי. ולא מסתבר כלל דבר זה, דא"כ קשה אמאי בעי ר' מאיר שיגלול קודם הברכה שהיא פתוחה כמו שכתב ז"י [ד"ה
 ופותח], והיה לו להניחו פתוח רק יהפוך פניו. אלא דהפיכת פנים כאן אינו נכון, דמראה עצמו כאלו אינו מברך על מה שיקרא, רק
 על מידי אחרניא, דהא מראה עצמו כאלו מסלק פניו ממנו. וכן כתב מו"מ ז"ל [ב"ס סוף ד"ה ופותח] הגון שיהיה פתוח בשעת הברכה
 לגמרי ולא יהפוך פניו כלל, דכך היא דעת הפוסקים והגאונים המפורסמים, וכן אני טובה, עכ"ל: (ה) ויאהר שקורא גו"ף. כבר
 כתבתי [ס"ק ד] גם בשם התוספות [מגילה לב, א ד"ה גוללן] כן. ומה שכתבו לר' יהודה, פירוש, אפילו לר' יהודה 11 דמודה בזה לר'
 מאיר. וכתב ז"י [ד"ה ופותח] הטעם, דכתחלה דלרין לר' מאיר לגולל ולברך ואח"כ לפתוח והוה טירחא, הלכך לא לרין לר' יהודה, אבל
 בצוקף שאין טורח יותר גולל ואח"כ מברך, עכ"ל. וכן כתב ז"י [ד"ה המרכיב] בשם המרכיב [מגילה סוף רמז תנא], שדקדק מדתינא [שס
 לב, א] פותח ורואה, משמע שהיתה גולה בין גברא לגברא. וכן כתב רש"ל [בהגהות הטור] וז"ל, לא דמי ברכה אחרונה לראשונה, דראשונה
 דבא לצורך הקריאה דין הוא שמהא פתוחה שיראה מה שיקרא, אבל זה שכבר קרא למה תהא פתוחה. אבל זה מנהג צורות, [דלא
 אמרינן*] דמיר שאחר שגולל ומברך חוזר ופותח, אלא תהא סתומה עד דאחא גברא ופתח לצורך קריאתו, עכ"ל:

גנו, כי למשפוחותם לצית אצותם כתיב [במדבר א, ב], נמלא הגט
 פסול. על כן קורין אותו בשם בן אברהם, כמו שכתב [רמ"א] אח"כ,
 וזה ודאי אין ט פסול, כי הכל בניו של אברהם דכתיב [בנשא יח, ד]
 אז המון גוים כו', כן נראה לי צרור 10: (ב) **סומא אינו**
קורא. יתבאר בריש סימן קמ"א

מגילה עמוד נכא, בן תנא הפותח
 מברך לפניו והתוסם מברך
 לאחריה, והאידנה דלכהו מברכין
 לפניו ולאחריה היינו טעמא
 דתקיטו רבנן משום הנכנסין ומשום
 היוצאים. פירוש, שהם לא ישמעו

הצרכה מן הראשון ויאמרו שאין לרין ברכה לתורה. וקשה על זה
 מהא דאיחא סוף פרק בני העיר [שם לא, ב] אין מפסיקין בקלות,
 פירוש, וקורין אחד. ואמר ריש לקיש לפי שאין אומרים ברכות על
 הפורענות, אלא (היכא) [היכאי] עבד, [תנא] כשהוא מתחיל מתחיל
 בפסוק שלפניהם ומסיים בפסוק שלאחריהם. ואיחא במדרש רבה
 [דברים ריש פרשה ז] הביאו התוספות סוף פרק בני העיר [שם ד"ה
 א] על אין מפסיקין בקלות, וקורין אחד משום דכתב [משלי ג,
 יא] מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בזכותו, אמר ר' יהושע
 דסיכנין אני אמרתי [מהילים ג, טו] עמו אנכי בצרה, וא"כ אינו דין
 שיברכנו בני על הזרות שלהם, אלא יקרא אחד הכל כו', עכ"ל.
 וזה סותר מה שכתוב כאן דברכה שאמרו כל אחד הוא מצד התקנה
 אבל מן הדין אין לרין ברכה רק תחלה וסוף. ואין לומר דהאי
 לימודא היא אסתמא עלמא דאסתמאיה אקרא, כמו שמיניו הרבה
 פעמים, דהא הך אין מפסיקין בקלות הוא משנה, ודימי המשנה
 לא היחה עדיין תקנה זאת שיברך כל אחד עד דימי האמוראים,

* רמ"ס ש"ס, מוצא ב"ן מגילה יא, א סוף ד"ה גמי' :
 [טז] עיין מחזיקי השקל סוף ס"ק ג:
 [ז] עיין פתחת כוללת חלק 3 אות 1, ובסימן רסו במשניות זכר אות ד"ה ע"ד:
 [ח] תוספת מעט באר הגולה. אך הרמ"א עצמו פסק דלא כמהרי"ל, עיין דרכי משה סימן קלה סוף אות א, ובסימן קמא אות ב. ועיין מהאמר מהרי"ס"ק ב יש אחרונים שחשבו שגיה זו היא מדברי הרמ"א, עיין פמ"ג בשל אברהם אות א ושער הגיון אות ו:
 [ט] בדפ"ד היה כתוב כ"ן בה"ל: והאידנה כו'. וז"ל דאף דימי המשנה היה הראשון שברך לפניו, וז"ל דאס יקראו שיים וכו'. ובמהדורות אחר' ת"צ מוקן ע"פ ההב מוקק כלפניה. במהדורת דיהרנפארט ת"צ הדפיסו אס הקטע המיותר בסוגריים עגולות, ובגליון שס נדפס בה"ל: "(הגה) כהב מוקק מתק ע"י בסימן זה סק"ג שורה ל"ט המתחיל וז"ל דאף וכו', ועיין בסימן תכ"ח ע"י ס"ק (ג' [ה] וסח ממלא מצור. שמעתי מפי הרב מוהר"ר ארי' לוב [ביר יתחק שפירא] מוילנא בהיותו כאן בהדפסת ספרו משון אריות [תנא] אריאלן על מסכת סופרים [דיהרנפארט] ת"צ. ועיין מהאמר מהרי"ס ס"ק 3 ולישו שר. הנמי סיים הגיה באופן אחר:
 [ב] עיין בהגהות הר"י בגליון על גליון הגמרא שס בשם קקיון דינה שג"ס כ:
 [א] מדרשם ולא כתב שהוא מדאורייתא, ע"י"ש מהו ומהו ומהו ומהו

ל (ס) בשם רבו [והביאו בס' קנ"ג] אמאי שרי ללמוד בלחש. הוא מצווה לשמוע קריאת וני כל העם אל ספר התורה ואם לכו להביא את שלפניו ולא יכול, הלכך נראה שאסור. עכ"ל. מוכח גם בשיטה הא', אך ברעת י, כנ"ל. וכן התקשו הפר"ח (ס) וט), וכתב הבא"ה דמיידי שכבר קה"ת, אך הבא"ה העיר בדבריו ע כן, מוכתב דההיתרים שהוזכרו ייכים בפרשת זכור ופרה, ומוכח שלא שמע את הפרשה, ולכן רה מחויב לשמוע לש"ן. וצ"ב מאי פליגי.

פליגי בגדר התקנה שחייבו את קריאת התורה, האם גדר התקנה ור מחויב לקרוא [או לשמוע] והו הצד הפשוט, א"ד גדר התקנה: המוטל על הצבור שעשרה מהם [ו] קריאת התורה, ואין דין על כל זור שהוא בעצמו יקרא [או ישמע] אלא הדין המוטל על כל הצבור זהה נקראת בצבור דידוהו, ולכך תוכם ישמעו קריאת התורה, דאין פחות מעשרה, אך א"צ שכולם ו הראשונים שנקטו שמתור ללמוד תורה לימוד אחר או שמו"ת, היכא יייתי, משום שאין דין על כל אחד בדין הוא שעשרה מתוכם ישמעו ורה, והשאר יכולים ללמוד.

[קצת] קושית שבה"ל והבא"ה, שרי ללמוד בשעת קריאת התורה, על כל אחד ואחד לקרוא בתורה, חייב המוטל על כל אחד ואחד תהא קריאת התורה בצבור, והיינו צבור ישמעו קריאת התורה, וא"צ יקרא בתורה. [אך אין זה ישוב ציטט את הפסוק המובא בגמ' על העם אל ספר התורה, דמשמע

שכולם צריכים לשמוע, אמנם ר"ה אייתי קרא אחרינא, ושמא פליגי בהא גופא, דס"ל שא"צ שכל העם ישמעו, ולכך לא אייתי קרא דד"ת. וצ"ע.

חיוב סומא בקריאת התורה

ד) בדברי הראשונים מכואר דפליגי האם סומא חייב בשמיעת קריאת התורה, דתוס' בסוטה וסיעתם [הובאו בשיטה הה'] חידשו סומא פטור מקריאת התורה, וברעת ש"ר שלא יישבו כפירוש התוס', מוכח שנקטו סומא חייב בקריאת התורה. [וכן נחלקו הפוסקים, דהט"ז (קמ"ג) דן ברין סומא האם יכול לעלות לתורה, ולשמוע את הקריאה מבעל הקורא, והפמ"ג (קמ"ג-מסנ"ו) כתב דבסומא ל"ש לומר דהוי שומע כקורא, משום שאינו ראוי לכילה, וע"כ כתב דאפשר שסומא מיקרי אין מחויב, משום דא"א לומר שומע כקורא]. וצ"ב במאי פליגי.

גדר חיוב קרה"ת

והנה ידועה החקירה בגדר חיוב קריאת התורה, האם יש חיוב לכל אחד ואחד לקרוא בתורה, אלא שהבעל קורא פוטרו מדין שומע כעונה, וכדכתב הרדב"ז (מ"ג סי' פס"א או פס"ב) ששמיעת קריאת התורה מהני מדין "שומע כקורא", א"ד אין חיוב על כל אחד לקרוא, אלא יש חיוב על הצבור שאחד מהם יקרא, והשאר ישמעו לקריאתו, ויתכן שגם החזן הקורא יוצא מכח זה שהוא שומע את קריאתו. וכ"מ בדברי המאירי (מגילת כ"ד) והר"י מלוניל (ס"ד-ט) שכתבו שקטן יכול לקרוא בתורה "לפי שקרה"ת אינו אלא להשמיע לצבור ומה לי בין השמעת גדול לקטן". [אך ע"י במאירי שהוסיף דאין זו מצוה גמורה וכו']. לכאורה כוונתם דכיון שאין מצוה לקרוא בתורה, אלא המצוה היא לשמוע את הקריאה, א"צ שהקטן יוציא את השומעים [מדין שומע כקורא], אלא הם יוצאים מכח עצמם, ולכן קטן יכול לקרוא בתורה. ולכאור' זהו הביאור בדברי הראשונים [תור"י (הספיק) (מ"ח) רא"ש (פ"ו סי' כ) ואו"ז (סי' קנ"ו)] שכתבו [בשם ר"ת] שקטן עולה לתורה משום ד"ס"ת לשמיעה קאי" [כל' הגמ' בב"ב (מ"ג) וכ"כ צמח צדק (סו"ט)]. וכ"כ הדעת

(סי' פס"ב) בשם שו"ת מהר"י מברונא (סי' קג) שהשומע קרה"ת מהש"ן אינו יוצא ידי פעם א' מקרא, "משום דלא קיימא קרה"ת אלא לשמיעה ולא לקריאה, וכדאי' בפ' חו"ה דף מג. דמה"ט לא מצי מסלק נפשיה". [ועוד הוכיח הדעת (קמ"ג) מהא דקאמר בגמ' (ס"ט) "שאני ס"ת דלשמיעה קאי", דישנו חיוב על כל אחד ואחד לשמוע קרה"ת, ולא סגי בעשרה].

{מקור נוסף לצד הב' יש להביא מהא דכתב השו"ע (קמ"ג-ב) [בשם הראשונים - הובאו בכ"י] "צריך הוא לקרות עם הש"צ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה", משום שאינו יכול לברך על קריאת הש"ן, והקשו האחרונים [הובאו בבא"ה] מהא דאי' בירושלמי לגבי מגילה דאחד קורא ואחד מברך משום ששומע כעונה, וחזינן דאפשר לברך על קריאת אחר, משום שאפשר לברך על השמיעה, כיון ששומע הוי כעונה, ותי' הבא"ה (ס"ט) "רשאני מגילה דמן הדין כל הצבור צריכים לקרות ולברך כל אחד ואחד בפני"ע, ולהכי אחד מברך לכולם להוציאם, משא"כ הכא דאין הצבור רשאים לברך בה"ת על שמיעתם, אלא הקורא הוא המברך, וא"כ כשאינו קורא בעצמו אינו אלא כשאר אנשי הצבור ששומעים א"כ אין רשאי לברך הא גבי שומעים לא חיקון רבנן ברכה בקה"ת". עכ"ד. והדברים מתבארים היטב לפי הצד הב' שאין חיוב על כל יחיד לקרוא קרה"ת, ול"ד לקריאת המגילה שיש חיוב על כל אחד לקרוא במגילה, ומהני לצאת מדין שומע כעונה, ולכן דוקא במגילה אפשר שאחד יקרא והשני יברך, משום שהקורא מוציא את כל השומעים מדין שומע כעונה, ושייך לברך על השמיעה, משא"כ בקרה"ת שאין דין על כל אחד לקרוא בתורה, ממילא ליכא לדין שומע כעונה, ולכן א"א לברך על השמיעה. וברעת האחרונים שהתקשו על השו"ע מהירושלמי, י"ל שסברו שגם בקה"ת יש חיוב על כל אחד לקרוא, ולכן איכא לדין שומע כעונה כמו במגילה, וע"י ח"א (ב"ב-ב) וברכ"ש (ינמוס ב"ב-ב) שדנו בספק נוסף}.

→ **ברעת תוס'** שכתבו סומא פטור מקריאת התורה, משום שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ, לכאורה מוכח שסברו שישנו חיוב

על כל אחד לקרוא בתורה, ולכן סומא שאינו רשאי לקרוא בע"פ, אינו נכלל בחיוב זה, וממילא אינו צריך לשמוע את הקריאה מהבעל קורא. שו"ר שהרדב"ו (טס) פירש את הסוכרים שסומא פטור מקריאת התורה בזה"ל "אע"ג דהכא אפשר ע"י שמיעה לא מצינו דבר שיהיה פטור ע"י עצמו משום דל"ש ויתחייב ע"י אחרים". ולכאורה כוונתו למשנת, דכיון שיסוד החיוב הוא לקרוא, והסומא פטור מקריאה, ממילא א"א שיתחייב לשמוע מאחרים.

שו"ר שכן האריך לדון בס' ציונים לתורה (פלא ע), מהו גדר קריאת התורה, האם כל אחד מחויב לשמוע את הד"ת הנקראים, או שכל אחד מחויב לקרוא, וסגי לשמוע מדין שומע כעונה, והוכיח מדברי הרדב"ו הנ"ל דהקריאה היא המצוה, ולכן סומא שפטור מקריאה, אינו חייב לצאת ע"י הקורא המוציא, דא"א שיהיה אדם פטור מדבר מצד עצמו ויתחייב לצאת ע"י אחר.

ובדעת ש"ר י"ל דסברו שאין חיוב על כל אחד לקרוא, אלא גדר תקנת הקריאה הוא לשמוע את קרה"ת, והיינו שאחד יקרא והשאר ישמעו, [ויחכן שגם הקורא עצמו יוצא ע"י מה ששומע את עצמו, כנ"ל], ולכן סומא חייב לשמוע קריאת התורה, למרות שאינו יכול לקרוא בעצמו, משום שגדר החיוב הוא לשמוע קריאת התורה, ולא לקרוא בעצמו.

ויתכן שש"ר הודו לתוס' דבעינן שיהא מחויב בקריאת התורה, אלא דס"ל שגם סומא רשאי לקרוא בתורה, כדכתבו תוס' בב"ק (ג: ד"ה כדממנס) דסומא שרי לקרוא בתורה, משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, ואין לך עת לעשות גדול מזה, ובהא פליגי הראשונים האם מותר לסומא לקרוא בתורה בע"פ. אולם השאלת יעב"ץ (סי' עה ד"ה ועוד) כתב דדברי תוס' נאמרו דוקא בלמוד ביחיד, אבל בקריאת התורה בצבור מודו דאסור, משום דבהא ל"ש טעמא דעת לעשות לה', כיון דשכיחי רבים פקחים שיכולים לקרוא בתורה.

[אך דברי היעב"ץ לכאן אינם מוכרחים, דכפשוט י"ל דאחר שהותר ללמוד

לעצמו, אין חילוק בין לימוד עצמי לקריאה בתורה, וכדמצינו בדברי הראשונים [תר"י (פ: ד"ה ל) ועוד] שכתבו שפסוק שישנה מצוה לאומרו, שרי לאומרו גם שלא במקום המצוה. ויש לחלק בין מצוה לרשות, דבמקום שהתורה חייבה לקרוא פסוק, ל"ש לומר שיש איסור לקרוא בע"פ, משא"כ בסומא שמתר לו לעבור על האיסור של קריאת דברים שבכתב, היתר זה מוגבל למקום הצורך, וא"כ יתכן שאדרבה יש לדקדק בדברי הראשונים דדוקא במקום שיש מצוה לקרוא פסוק הותר לאומרו גם שלא במקום מצוה, משא"כ היכא שאין מצוה, אלא רשות, אכתי איכא איסור לאומרו במקום אחר. אך יתכן שגם בסומא איכא לגדר של מצוה, משום עת לעשות לה' וכו'.

הוכחנו משיטת התוס' וסיעתם שכתבו שסומא פטור מלשמוע קריאת התורה משום שאינו רשאי לקרוא בתורה, דמוכח שיסוד החיוב לשמוע נובע מהא דכל אחד חייב לקרוא. ויש לרחות ע"פ מה שחידש בשאלת יעב"ץ (טס) שסומא אסור גם לשמוע את התורה שבכתב, ולא רק שאסור לו לקרוא בתורה, [וכנראה כוונתו לאסור שמיעה משום ששומע כעונה ממש, ולכן דין השומע כדין הקורא, למרות שהקורא לא בא להוציא את השומע ידי חובתו, וצ"ע], והוכיח כדבריו מהא דכתבו תוס' וריטב"א שר"י הוצרך ללמוד תרגום משום שהיה סומא, ולכן לא ידע מקראות, ואי נימא דסומא רשאי לשמוע את התורה, תקשי אמאי הוצרך ללמוד תרגום, והא מצי לשמוע את התורה מאחרים, אלא מוכח שסומא אינו רשאי גם לשמוע את התורה. ולפ"ז יתפרשו דברי תוס' וסיעתם דסומא פטור מקריאת התורה, משום שאינו רשאי לשמוע את התורה, וא"ש דאף אי נימא שאין חיוב לכל אחד לקרוא בתורה, אלא יסוד החיוב הוא לשמוע את קריאת התורה, בכל זאת סומא אינו חייב לשמוע, משום שסומא אינו רשאי לשמוע דברים שבכתב.

אולם בל' תוס' בסוטה משמע קצת שיסוד הפטור נובע מהא דסומא אינו יכול "לקרוא" בתורה, וממילא אינו צריך גם "לשמוע", מדכתבו "והוה פטור מקריאה משום דהוה דברים שבכתב

אי אתה ו
אפילו בי
הלכה", נ
מהאיסור

(ה) עוד נו
לעלות

במגילה (ו)

ואפילו קי

והשו"ע (ז)

פרישה (ט)

דאיכא פל

בעצמו בו

(מנפ"ה-ב) ה

צולה למפו

קורא בתור

והוא גם

קורא בקוי

וכתב דכש

שקרה"ת ה

מבואר דה

פרשת זכור

יכול לקרוא

הוא, ולא

יש להקשו

הוי דין דא

בר חיובא,

הפמ"ג (קפ)

העו

ש"ץ לא יק

מה"ת ואין

קורא קטן

להעולים כ

דתיקון נבי

זמפיק דרבו

הש"ס היה

זכור א"י ב

27

קמ א. ירושלמי ט'
 [נרכות פ"ה הלכה ג]
 והביאו הר"ף [מגילה יא,
 פ והר"ם שפרק ג'
 דמגלה [סימן ג, ר"ן מגילה
 שם ד"ה ירושלמי, רבנו יונה
 ברטב כג, ד ד"ה ומתקן,
 מדרי מגילה רמו תלמן]:
 ב. שפרק י"ג מהלכות
 חפלה [הלכה ו, ש"ס
 הרמב"ם מהדורא פרימן
 סימן מו]:
 ג. מדרי שם שם
 רבינו אפרים ה' [נבא"ה
 מגילה סימן מקנן]:

ובכתבים [שער הכונות ענין קריאת ספר תורה דרוש ג; פרי עץ חיים שער
 קריאת ספר תורה פ"ב] כתב שצטפת הצרכה יאסו בשתי ידיו צריעות
 התורה ע"י המפה, ואחר הצרכה יסלק השמאל: יד ספר תורה
 הודה. (המשמע) [דמשמע*] שמופסה צדו. [ולאחר הקריאה
 מנשק הספר תורה (ספר חסידים
 סימן רנ"ה). וכשזדמן לו רוק,
 ירוק ואח"כ ינשק, ולא ינשק ואח"כ
 ירוק (שם):
 קמ א במקום שהתחיל.
 דאס יתחיל ממקום שפסק
 ולא יצרך, א"כ הראשונים
 נתברכו לפנייהם ולא לאחריהם,
 והאחרונים נתברכו לאחריהם ולא
 לפנייהם: ב א שהתחיל
 הראשון. א) אפילו (ה) שהיה
 כדי לגמור כולה (ר"מ מינן סימן
 פ"ה). ואע"ג שזמן התלמוד
 לא היה מצדן אלא הראשון,
 היינו מפני שהאחרים נתכוונו
 לזאת בצרכת הראשון, מה שאין
 כן עתה, לכן צריכים לחזור
 ולצרך: ג וזהרמב"ם. צרכת הראשון עולה לו, עיין צ"י [ד"ה
 ירושלמי]:

בספר תורה בשעת צרכה: הגה וסמכו מנהג זה על מה
 שנאמר ביהושע [ח, ט-ט] לא ימש יד ספר תורה הזה מפין
 [וגו'] [י"ב] חוק ואמץ ומוה נהגו לומר למסיים לקרות התורה
 ככל פעם חוק:

סימן קמ
 דיני הפסק בברכת התורה. ובו ג' סעיפים:
 א) הקורא בתורה (ה) ונשתתק העומד
 (א) יתחיל ממקום ב שהתחיל הראשון ויברך
 בתחלה ובסוף ג) ולהרמב"ם לא יברך בתחלה: הגה
 (ב) [ג] אפילו בזמן הזה ב) שלית ליצור קורא דינא הכי:
 ב) העומד לקרות בתורה וברך ברבה שלפניה
 וקרא מקצת פסוקים ופסק ודבר דברי תורה או
 דברי חול (ג) לא היו הפסק ו) ואינו צריך לחזור ולברך:

כמו שכתב המרדכי [סוכה רמו משם]
 דקדוק זה:
קמ א (א) יתחיל במקום
 שהתחיל. צטור בשם
 ירושלמי [נרכות פ"ה הלכה ג] דאי
 חימא ממקום שפסק, הראשונים
 נתברכו לפנייהם ולא לאחריהם
 ואחרונים נתברכו לאחריהם ולא
 לפנייהם. וכתב הרא"ש [מגילה פ"ג
 סימן ג] מיימרא זו נאמר צת
 דתקינן סכל אחד מצדך, ושמע
 מינה כשהוא מתחיל ממקום
 הראשון מצדך צרכה ראשונה, ואס
 היה מתחיל ממקום שפסק אינו
 מצדך, כי הוא גומר קריאת הראשון
 על סמך צרכתו, עכ"ל. נמלא פירוש
 הירושלמי בדרך זה, דהשני לא יסמוך כלל על מעשה הראשון, ויהיה
 נחשב כאלו לא קרא כלל, ממילא יתחיל ממקום שהתחיל ויברך
 תחלה וסוף. דאי חימא דיסמוך עליו, ממילא יהיה נחשב כאלו
 עשה מזה אמת זה התחלה וזה הגמר, ממילא לא יצרך השני תחלה רק צוקף, זה אינו, דא"כ הראשונים אין להם צרכה אחרונה
 כו', דאין הצרכות מצטרפות זה עם זה, כיון שנתתק הראשון אול ליה מעשה ידיה, והצרכות הם שייכים להדדי וכאחת נחשבים.
 ואין להקשות היה להם לתקן דהשני יתחיל ממקום שפסק ויברך תחלה וסוף, דא"כ פשיטא לאו שפיר הוא, כיון שאמת עושה מן השני
 מעשה חדש אין לראשונים צרכה אחרונה. ומו"ח ז"ל [צ"ח] טרת צחנס צפירוש דהאי ירושלמי צענין אחר: א) (ב) ואפ"י בזמן הזה.
 הטעם, דמה שהש"ך קורא כאלו קורא הוא דיינין ליה: (ג) א) הוא הפסק. דלא דמי לנשתתק, דחזיל ליה מעשה ראשון, אבל שיחה
 אפילו הסיח דעתו לא היה הפסק להצריך לצרך שנית, וראייה מקריאת שמע [נרכות יג, א] דשאל מפני הכבוד (ול"מ) [ואין צריך]
 לחזור למימר צרכות קריאת שמע. דדוקא גבי תפילין אמרינן [מנחות לו, א] שם מצדך שמים, דלא עושה מהן צ' מלות כי יש בהם שייכות
 צ' מלות, כן הוא דעת רבינו אפרים ה' [נבא"ה מגילה סימן מקנן] צמרדכי [שם רמו תלמן] שמצינו צ"י [ד"ה והמרדכי]. וכתב עוד בלשון זה,
 אבל המצדן הקורא (ה) צמורה אין מוילא הרצם צצרכתו, שהרי כל אחד צריך לצרך ולקרות, הלכך היכא דנשתתק צריך אחר לצרך,
 אבל היכא דסח אפילו הסיח דעתו אין צריך לצרך. והשיב רבינו יואל [נבא"ה שם] דאי לא משום נכנסין ויואלין כל ז' יולאין צצרכת

ציונים לרמ"א

י) ב"י [ד"ה כח צעל] בשם
 ארחות חיים [שם סימן
 עט]:
 קט א) הרבינו יונה פרק
 אין עומדין [נרכות כג, ד
 ד"ה ומתקן]:

הגהות והערות

לו) בב"ד הדפוסים וכן
 צנתי מלניס דברי רעק"א
 על הרמ"א. וצ"ע דהא
 צמסכת סופרים איירי רק
 לענין אחיה צמספר מורה
 המוצא בשו"ע, וכן הוא
 צביאור הגר"א סוף הסימן:
 קט א) עיין סימן רפ"ד
 סעיף ה', ותקפ"ה סעיף ג':
 (ג"יין מ"א)
 ב) ואפ"י צמן שש"ך
 קורא, אס נשתתק העולה
 דינא הכי, כ"ל.
 (תוספת שבת)
 ג) המהר"ם מינן מיידי
 לענין הפסק הקריאת
 המורה, שאין צריך לחזור
 לראש אפילו שיה כדי לגמור
 כולה, והעמיק דבריו בצמסכת
 הגדולה, ומשם לקח הג"א
 דין זה. ופירשו הלבוש שר
 סימן ב, והדגול מרצה,
 ומקור חיים דמכוונה כ"ל,
 דלא צריך לחזור. לראש
 הפרשה, אלא למקום
 שהתחיל הראשון, ורעק"א,
 ממה"ש, חסם סופר,
 וחוספת שם כתבו דל"ל לא
 שיה, וכ"כ חיי אדם כלל לא
 סעיף כג. אן זה לימא שם

דרך לחם למהריק"ש

סעיף יא בסוף נהגו לומר לקורא צמורה צמסיים חוק:
 קמ סעיף א בסוף [יריברך]. ואפילו למנהגנו שהשלית ליצור קורא דינא הכי כיון שהעולה קורא בלשם עם השלים ליצור:

ביאור הגר"א

לא ימוש ספר התורה הזה מפין [יהושע א, ח] מלמד שהיה ספר תורה בידו של
 יהושע, שאין לומר הזה אלא למי שתופס החפץ, וכשסיים אמר לו חוק ואמץ
 [שם ט], ומכאן נהגו כו', וכמו שכתוב בהג"ה. וכן הוא להדיא במסכת סופרים
 פרק י"ג הלכה ח':
 קמ [א] וסעיף א) הקורא כו'. ירושלמי פרק ה' דברכות [הלכה ג] ר' חייא בשם
 ר' יוחנן היה קורא בתורה ונשתתק, זה שהוא עומד ותחתיו יתחיל ממקום
 שהתחיל הראשון. ואם תאמר ממקום שפסק, הראשונים נתברכו לפנייהם ולא
 לאחריהם והאחרונים נתברכו לאחריהם ולא לפנייהם וכתוב [הלה"ט, ח] תורת
 ה' תמימה, שתהא כולה תמימה. ופירש הרא"ש [מגילה פ"ג סימן ג] ושאר פוסקים
 שהאחרון מברך גם לפנייה. וזה שכתוב מתחיל ממקום שהתחיל, כדי שיברך
 על הכל לפנייה ולאחריה. ועיין רבינו יונה שם [נרכות כג, ב ד"ה ומתקן]: [ב] וזהרמב"ם כו'.
 אז היה נראה כאילו קריאתו מובדלת מקריאת הראשון, מה שאין כן בעשוי שנראה כאלו קריאה אחת היא: [ג] [נהגו ואפילו כו'. דהא דיינין לקריאת החזן
 כאילו קרא הוא, ורבינו יונה] שם: [ד] [סעיף ג] העומד כו'. כמו שכתוב [נרכות יד, א] בהלל ובמגילה פוסק ואין בכך כלום, ולא הפסיד הברכה. ולא דמי
 לנשתתק, כמו שכתוב [נרכות יג, א] בפרקים שואל כו', ואלו נשתתק חוזר לראש כמו שכתבו תוספות סוף פרק ה' שם [לה, א ד"ה מהיכן] בשם הירושלמי שם
 פ"ה הלכה ג] בטייט כו', ע"ש:

לבושי שרד

קמ (א) ש"ע סעיף א ונשתתק. עיין משנת צ"ח ההדשות סימן מ"ב:
 (ב) מ"ג א סעיף ב שהיה. פירוש, דאע"פ כן אין צריך לחזור לראש הפרשה.

הגהות רעק"א
 קל"ב (א) (ש"ע פ"א) ומזה נהגו ה"ו. וכן אמת צמסכת סופרים פרק י"ג
 הלכה ח':
 קמ (א) (מ"א פ"ב) אפ"י שדה. לא שיה, כ"ל: (ב) (ש"ע פ"ב) ואינו
 צריך לחזור ולברך. צמוליק"ש [עך למס] לקמן סימן קע"ד סעיף
 (ד') [ה] כח צש"ך שקרא צמספר מורה עם העולה וכיוון לגמור צמסוק ושחק,
 ואח"כ אמרו לו שיקרא עוד ויפסיק אח"כ, צריך העולה לחזור ולצרך דהוי כמלך.
 וצמטצת פרט שז"ן חלק א"ח כ"ל א' סימן א' כתב אס הפסק צמקוס דאינו
 רשאי להפסיק, כנון שהוא פחות משלשה פסוקים לפ"ש ואמרו לו שיקרא יומר,
 אין צריך לצרך:
 מלניו שאדם יואל צצרכת צצרו, וא"כ צצמסכת למה יצרך העומד צמחיו, אלא
 על כרחך משום היסח דעת, וא"כ הוא הדין הוא עצמו כשהסיח דעתו. צריך
 למימר לצייר ליה אחר דאינו רר. אלא צצמסכת אינו מצווין להוילא, משום הכי

יד ספר תורה. עיין מ"א. מלת הוא משמע מורה בלצבע. עיין אליה רצה [ס"ק] י"ד [כמו] הדקן עלך, חוזר ותחמיל, שלא תשכת. [או כמו שאומרים] לחון ישר כח, גמרת המנוה, יהי רצון שתזכה לעשות יותר מצוות. והנה אשר אין צו חזק ישר משור שר טוב, עיין מאיר נתיב ויהיה ישר כח מפליהם יו"ד ומישור. ואפשר על דרך ההשאלה שר, אלא דל"כ מד יו"ד קני לזכר נקמתי:

קמ א במקום. עיין מ"א. העתיק דברי ירושלמי [נרכות פ"ה הלכה ג]. ומלת ולא ינבך, עיין ב"י [ד"ה ירושלמי] בשם הרא"ש [מגילה פ"ג סימן ג], כתב דבינו יונה [נרכות כג, ב ד"ה ומהיכן] ולא היא "לר"ך לנבך, יע"ש. וכן כתב הר"ן [מגילה יא, ב ד"ה ירושלמי]. ועיין סימן תקפ"ה במ"א אות ו' ז', ולא הביטוי, כיון דשם אין ר"ך לנבך שנית למה יתחיל מראש, ושם אין נכרה לאחריהם ודי [במה שכתב שם] צלות וי"ן, ומה שכתב [שם] צלות וי"ן בשם רבינו ירוחם [נתיב ו ח"ב], אש לשיטת הר"מ ז"ל כלן דשני אין מנבך לפניו כלן, ואפילו הכי יתחיל מראש, כלן על כרחך החילוק מורה ה' תמימה [מהל"ס יב, ט], כמו שכתב הב"ח כלן, מה שאין כן לד"ן, וז"ע כעת. ועיין לנ"ש [פ"ק א] כתב שאם יתחיל ממקום שפסק וינבך, הראשונים לא נתברכו לאחריהם, וגם הערת נב [פ"ק א] כתב כן, וזה ענין דרך הב"ח, הביאומיו בט"ו אות א': ב שהתחיל. עיין מ"א. דלא אמרינן כהאי גוונא חוזר לתקנה ישניה, עיין ב"ח, ועיין מה שכתבתי בט"ו [אות א] מזה: ג וזה הרמב"ם. עיין מ"א. הראה לנ"י. ובאמת קשה למה יועיל נכרת הראשון, כיון שמנבך לעצמו האידנא. ובנ"ח יש תירוץ לזה, כמו שכתבתי בט"ו [אות א]. ודע לד"ן דמנבך לפניו, מתחיל מנרכו, לא מנבך אהי, עיין אליה רצה אות א', יע"ש: [פ"ק ב] מה שכתב המחבר בענין ב' הוא דעת רבינו אפרים, עיין ט"ו אות ג'. וראה מקריאת שמע קשה, דל"כ צין נבכהה לשמע איך מפסיק, והא צין נכרה לעשיה ודל"י חוזר ומנבך, וכן הוא בסימן ר"ו במ"א אות ד', ושמע מינה שאני קריאת שמע והנכרות אין עיקרם לקריאת שמע, דלא מנבכין אשר קדשנו בצמותיו וזונו לקרות שמע כו', ועיין סימן נ"ט סעיף ד' בדיעבד אף להמנבך אין חוזר. ומדקתם המחבר [כלן], משמע אפילו לא קרא ג' פסוקים אפילו הכי שם אין חוזר ומנבך, אע"ג דזקוק הוא לקרוא ג' פסוקים. ובנ"י [ד"ה והמדרכין] בשם מהר"י אבוהב דרבינו יואל אין פסוקים אפרים כי אם בקרא ג' פסוקים, הא פחות מג'. ודברך אג' פסוקים מודה רבינו יואל לרבינו אפרים דאין חוזר ומנבך. וקשה, דבנבך הבית שם כתב דנראין לו דברי רבינו אפרים, דדמי לשם בלמעט הסעודה, והסם הטעם דאי בעי לא אכל, וכאן קודם שקרא ג' פסוקים מחויב הוא לגמור. ומיהו הלכתא אפילו מחויב לגמור כל שהתחיל צמנה אש שם לא היה הפסקה, וראה מבוררת מהלל הביא הב"י בסימן תרנ"ב [ד"ה משונה] צמנה ראיית הרשב"א [שו"ת מ"א סימן רמד] מה, דאם מפסיק צמנה אין חוזר ומנבך. ועיין ט"ו [סימן תל"ב אות ג' בדיקה אש שם אין חוזר ומנבך, לכתחלה ודל"י אסור להפסיק. ובדיקה גרע מכלן, דכיון שהתחיל פסוק א' התחיל קרינן, ובדיקה אין תלוי בדיקה שקודם למה שיש לו עוד לדקוק ואפילו הכי אין חוזר ומנבך והתחיל קרינן ביה. ולפי זה הוא הדין אכילת מנה כוית, אש שם (ו) בלמעט זית אין חוזר ומנבך, דהתחיל קרינן ביה. ועיין סימן תע"ה מ"א [פ"ק ח' וסימן קס"ו] במ"א אות י"ו, לעיניה לא היה החמלה. ומיהו לכולי עלמא אש שם צין נכרה להתחלה חוזר ומנבך, ובסימן ר"ו [אשל אברהם אות ד] אי"ה יבואר זה דהיינו הפסיק בדיבור אצל בשתיקה לא. ואע"ג דבסימן מ"ו [פ"ק טו]

קמ (א) יתחיל. עיין ט"ו. הנה כן כתב הלבוש [פ"ק א] ג"כ, דאי תימא ממקום שפסק, ועיקר הקושיא מפסוקי ראשון שלא נתברכו לאחריהם. אבל הב"ח לא הונח לו בזה, דאיך סלקא דעתך ומאין הרגלים לומר דאם ממקום שפסק לא יברך השני, האידנא דכל אחד מברך לעצמו, והיה לו לומר רק ראשונים לא נתברכו לאחריהם. לכן כתב מה שכתב, יע"ש. ונראה לי פירושו כפי מה שכתב הב"י [ד"ה והמדרכין] בשם רבינו יואל [בראב"ה מגילה סימן תקנב] מדינא האידנא נמי ברכת הראשון מהני לכל הקרואים, ויוצאים דיעבד בה, אלא משום גזירה נכנסים ויוצאים הצריכו חז"ל שיברך כל אחד בפני עצמו, (ולא הוי לבטלה דהם תקנו כך), ומשום הכי בנשתתק קלא אית ליה ולא שייך נכנסים כו', וא"כ יתחיל השני ממקום שפסק ולא יברך תחלה. לזה אמר דאם אתה עושה כן ראשונים לא לאחריהם ואחרונים לא לפניהם, דלא אמרינן קלא אית לה, ואפילו דיעבד אינו יוצא האידנא האחד בברכת חברו. ואם תאמר יתקנו שיברך השני, אכתי תקשה ראשונים כו'. והנה ראוי להתבונן בכאן על לשון המחבר ששינה מלשון הר"מ בפרק י"ב מהלכות תפלה הלכה ו' והטור שהעתיקו הירושלמי זה שעומד "תחתיו" כו', והמחבר השמיט מלת "תחתיו". ומררצת דברי הלבוש [שם] משמע לכאורה נשתתק קודם שהתחיל, או אח"כ, לומר שלא קרא ג' פסוקים, הא קרא ג' פסוקים יתחיל ממקום שפסק. וזה אינו, דהאידנא אפילו לאחד שקרא ג' פסוקים דינא הכי, דבלא קרא ג' פסוקים אפילו קודם התקנה כן הוא, כמו שכתב הב"ח ודרישה. ומלת "תחתיו" אם נאמר כפרישה [דרישה] דמיירי קודם תקנה, אתי שפיר במקומו, כי קריאת הראשון כמאן דליתא דמי, שלא קרא ג' פסוקים, ולהר"מ רבותא קאמר דלא מבעיא בג' פסוקים דיתחיל ממקום הראשון ולא יברך השני כי ברכה ראשונה עלה לו (להב"ח "קלא" אית לה), אפילו בלא קרא ג' פסוקים וצריך השני להשלים מנין במקומו וסלקא דעתך ברכה ראשונה בטעות ואין על מה לחול כו' ומברך השני, קא משמע לן דאין מברך תחלה. ולהטור י"ל לא מבעיא בשבת ששי נשתתק או בחול כהן (וקורין כהן אחר, הליכא פגם, כהאי גוונא אית לה) דצריך להשלים הסדר או המנין, יתחיל השביעי מקום הראשון (וימברך) [ויברך*] לפניו ולא אחריה. אפילו נשתתק השביעי קודם ברכה אחרונה וקרא הרבה פסוקים, וקיימא לן [סימן ט סעיף ב] ברכות אין מעכבות המצוה, (ואע"ג דבחז"מ סימן ר"ח בסמ"ע אות ג' דיש אומרים אף בדרבנן דאמרו לא תעביד אי עביד לא מהני, בברכות הכי אתנו דאין מעכב). התם אי אמרת לחזור המצוה ולברך יהיה ברכה לבטלה, מה שאין כן כאן דאפשר לתקן שיקרא עוד אחר "במקומו" ומברך לפניו ולאחריה. ואף בחול דאין מוסיפין, י"ל כהאי גוונא מוסיפין. והמחבר השמיט זה, והבן, צ"ע * [ב] ואפילו. עיין ט"ו. בב"י [ד"ה ירושלמי] [כתב] שצריך לקרות עם החזן, לשיטתיה בסימן קמ"א סעיף ב' ובט"ו [פ"ק ג]. אבל לד"ן סומא עולה לתורה בכסימן קל"ט סעיף ג' דשומע בקורא, נקיט [הט"ו] האי טעמא. והנה לכאורה בסומא לא שייך שומע בקורא, דאין ראוי לביילה מעכבתה, אלא דקיימא לן ביו"ד סימן א' [פ"ק ז] דאלם אם אחר שוחט ומברך עכ"פ שוחט אלם לכתחלה, דלא כהגהות אשרי [חולין פ"א סימן ג] בשם אור זרוע [ת"א ריש סימן שסז] דמסופק (מטעם דאין ראוי לביילה), ועיין סימן רי"ג סעיף ג', אפילו הכי יוצא אלם ג"כ בברכת חברו בשחיתיה. ולפי זה אדם חשוב בלבוש ראשון וצ"ע * [ג] עיין ט"ו. והאידנא וודאי כל אחד מברך לעצמו ואין אחד בברכת חברו, ועיין ב"ח בירושלמי, עיין מה שכתבתי באות א' מזה. והנה לכאורה אי צריך השומע לכוין לצאת בברכה תליא אי מצות צריכות כוונה, עיין מ"א [סימן סמ"ך] [פ"ק גימ"ל] וסימן רי"ג סעיף ג' באר הגולה [אות ט] [ואות י]. וי"ל רבינו יואל כמאן דאמר מצות אין צריכות כוונה, אלא י"ל כהאי גוונא שאין עושה מעשה לכולי עלמא צריך כוונה אפילו דרבנן, ואפילו נאמר דיבור אין צריך כוונה. אלא מההיא דראש השנה [כט, א] שמע קול מגילה אין מוכח כן, ואי"ה יבואר במקום אחר [אשל אברהם סימן ס אות ג, משבצות זהב סימן ריג אות ג], עיין מה שכתבתי בפתיחה כוללת [ח"ג

באר היטב

ולאחר הקריאה ישקו הספר מורה. וכשזדמן לו רוק, ירוק וחל"כ ישקו, ולא ישקו וחל"כ ירוק, ספר תפילים, מ"א [פ"ק יד]: (יב*) חזק, דמשמע שמופסק בידו, [מ"א טס]:

מהצית השקף

קמ (פ"ק א) במקום כו'. הראשונים נתברכו בו. דהמברך לא נתכוין לפטור הצבור בברכתו, כי אם לפטור את עצמו, א"כ אין ברכות הראשון מועיל לקריאת השני. ואפילו אי יתחיל ממקום שפסק ויברך לפניו ולאחריה, אבל ארומ יודו דהחיות שחיותם נבררו לפניו, מרל איתו חיותם

פ"ק יא. ופ"ק
מה שנאמר ו
חזק ואפ"כ ו
מלמד שהיה
בידו של יהוה
היה"ה אלא
החפץ וכשם
ואמ"ן מכאן ג
יש סמך לכ
בסוכה] [מא
מנהגם של א
אדם יוצא מ
בידו, עד היה
ונושא את כו
קריע. חז"ן
הסופר תורה
הקריאה מו
מי

פרישה שכנה"ג עו"מ ועו"ש (כמ"ש במשנ"ב שם סק"ב ושעה"ל סק"א וזכה"מ שם סק"א) שכחבו דאפילו דיעבד לא יאל. וכדנריהם כן נר' לכאז' מדברי הרמב"ם ז"ל פי"ג מהל' תפלה הכ"ה שכחב אע"פ שאדם שומע כל המורה כולה בכל שבת בציבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותה שבת שניים מקרא וא' תרגום וכו' עד שישלים פרשיותיו עם הציבור. ומשמע שכ"א חייב לקרות לעצמו שניים מקרא מלבד מה ששומע בציבור ואינו יוצא בשמיעה זו. ופולגותיהו ז"ב. ובפרט לפמש"כ בתשו' רדב"ז (הו"ד בשו"ב ובשע"מ שם) שהשומע שמו"מ מפי חבירו אם דקדק לשמוע כל תיבה ותיבה יאל, ולא מנינו חולק בזה. וא"כ ז"ב מאי שגא שמיעת קריה"מ משמיעת קריאת חבירו.

וי"ל בזה לפמש"כ הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' תפלה ה"א: משה רבינו חיקן להם לישראל שיהיו קורין וכו' כדי שלא ישהו שלשה ימים בלא 'שמיעת' תורה, עכ"ל. ולמדנו מלשונו שיסוד תקנת קריה"מ הוא בשמיעה גרידא ואין השומעים קריה"מ יוצאים ידי מצותן מדין שומע כעונה אלא מדין שומע גרידא והדיבור בה אין תכליתו לעצמו אלא לשמיעה שמחמתו ואף הש"ץ הקורא עצמו אינו יוצא בקריאתו אלא בשמיעתו את קריאת עצמו, דומיא דמש"כ הראשונים ז"ל גבי תקיעת שופר (הרא"ש ז"ל פ"ד דר"ה ס"י וב"י א"ח ס"י תקפ"ט), אמנם תקנת קריאת שמו"מ מצותה בקריאתה בדיבור. ובדין שומע כעונה קיימ"ל שהשומע מן המתעסק לא יאל, וא"כ יש לומר בנדו"ד נמי שכשם שהשומע מן המתעסק לא יאל מפני שאין לדיבורו תורת דיבור כך השומע דיבור שכל ענינו הוא היכי תמצי לגבי השמיעה שמחמתו, אין השמיעה של דיבור כזה יכולה להחשב כדיבור. והייתי מפקפק עדיין בסברא זו [דסו"ס דיבור יש כאן] עד שמנאחי להגאון מהרש"ם ז"ל בס' דע"מ ס"י רפ"ה משם שו"מ מהר"י מברונא ס"י ק"ג דטעמא דלא יאל הוא "משום דלא

מפרוש מן הציבור כמ"ש הגר"א ז"ל שם ולא מעיקר תקנת קריה"מ] ע"כ סיים וכחב "וכל זה אינו ענין לפ' זכור ופ' פרה שהם בעשרה מדאורייתא שצריך לכיין ולשמעם מפי הקורא. והנכון שכל הפרשיות ראוי למדקדק בדבריו לכיין דעמו ולשמעם מפי הקורא".

ולמשנ"ת בדעת החוס' והראשו' ז"ל שחובת השמיעה והשמיעה היא מהלכות כבוד הס"מ א"כ יש לדון לפמשנ"ת באז' א' משם הפרמ"ג שכבוד ס"מ מה"מ הוא, ונת' כן גם בד' רבינו יונה ז"ל שז' דאיסור היציאה באמצע קריה"מ מה"מ הוא, אם תהי' לפי"ז חובת השמיעה והשמיעה מה"מ, ומאי דאינטריכו בסוטה ילפותות מקראי דדברי קבלה לאשמועינן חובת השמיעה והשמיעה י"ל דלא ילפינן אלא שאלו הם אופני כבוד אבל אחר שידעינן כן ה"ז מכלל כל דרכי כבוד הס"מ שמה"מ הם, ועיי'.

סימן יד

קריה"ת וקריאת שמו"ת

7 א. ח' מע"א. לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור. במג"א ס"י רפ"ה סק"ח כתב משם הלחם חמודות שבשמיעת קריה"מ יוצא יד"ח אחד מקרא וכשקורא לעצמו עוד פ"א מקרא ופ"א תרגום קיים בזה קריאת שמו"מ, אלא שכ' שאין לסמוך על השמיעה לכתחלה שמא לא ישמע כ"כ. וסברתו פשוטה דשומע כעונה. [ואין להק' מדין אין עושין מצוות חבילות חבילות, דמלבד ש"א שבז' מצוות דרבנן לא אמרי' לה, עו"ל לפמש"כ מרן הקה"י במנחות ס"י ח' סק"ב שב' מצוות דשייכי אהדדי אין בעשייתן כאחת משום אין עושין מצו"ת, וכ"כ בת' מהר"ם שיק א"ח ס"י ס"ד. ועד"ו בפסחים ק"ב ז' בהגדלה וקידוש עיי"ש. וה"נ קריה"מ ושמו"מ שייכי אהדדי]. אמנם בפוסקים פליגי עליה מהר"י מברונא משם מהר"י

לנדוד אלף עיקר מלמא שקריה"ת לשמיעה קיימא
 ולא לדיבור. וכ"כ מרן הגר"י קניבסקי זלה"ה
 בס' קה"י החדשים הנד"מ סי' י"ב ומוכח לה מהא
 דקטן קורא, ועוד האריך בכ"ז אי קריה"ת לשמיעה
 קיימא או לקריאה ומדין שוכ"ע הגר"י ענגיל ז"ל
 בס' זיונים לתורה כלל ט' ע"ש.

→ מירחו ז"ע בכ"ז שהנה מצינו ג' מצוות של קול
 או דיבור שמצותן בשמיעה, א' תקיעת שופר
 שמצותה בשמיעה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בחשו' סי'
 קמ"ב (י"ט) ובפ"א מהל' שופר ה"ג והרא"ש ז"ל
 בפ"ד דר"ה ס"י והמאירי שם כ"ט א' במתני'
 דחרש וכ"ה צ"י סי' תקפ"ט, ב' קריאת המגילה
 לנשים לשי' בה"ג מצותה בשמיעה ולא לדיבור כמ"ש
 הב"י בס' תרפ"ט, וג' קריאת התורה שמצותה
 בשמיעה כמ"ש מדברי הרא"ש ורבינו יהונתן ז"ל
 ודוקדק הכי מד' הרמב"ם ז"ל. והנה שופר אע"פ
 שמצותו בשמיעה והשומע יולא בשמיעתו מ"מ צעין
 שיהי' התוקע מחויב בדבר ושיתכוין להוציא לשומע,
 וכל דין כונה להוציא ומחויב בדבר מתקיעת שופר
 ידעין להו' ושם נתפרשו במתני' וגמ' ר"ה כ"ט
 א', וכן במגילה לבה"ג נמי אע"פ שמצותן דנשים
 בשמיעה מ"מ צעין שיהיה המוציא מחויב בדבר
 כמ"ש הפרמ"ג מש"ז סוף סי' תרפ"ט דין חרשת,
 (ומש"כ באבנ"ז סי' תקי"א או' ה' איפכא גבי
 חרשת אינו ענין לכאן, דאיהו נמי מודה דצעי'
 מחויב בדבר גם לבה"ג רק דסב"ל שחרשת נמי
 מחויבת מיקריא בקריאה עיי"ש), ומסתברא נמי
 דצעין כונה להוציא, ומש"כ בס' עמק ברכה מגילה
 או' ג' ז"ע, (דאיהו לטעמיה אזיל למה שכח בזה'
 שופר ששופר ודאי אין מצותו בשמיעה מדצעי' כונה
 להוציא, ואין חזין בדברי הראשונים ז"ל הג"ל להדיא
 ששופר מצותו בשמיעה ואעפ"כ צעי' ביה כונה
 תוקע להוציא, ואכמ"ע). וא"כ ז"ע מאי דהשתא
 הכא בקריה"ת אמרינן שכיון שמצותה בשמיעה ע"כ

קיימא [קריה"ת] אלף לשמיעה ולא לקריאה וכדאי
 צ"ב מ"ג א"י עכ"ל, והיי' כמשנ"ת.

← שו"ד שעיקר דבריהם שקריה"ת לשמיעה קיימא
 כ"כ להדיא רבינו יהונתן ז"ל במגילה כ"ד
 א' וז"ל: קטן קורא בתורה לפי שקריה"ת אינה
 אלף להשמיע לדיבור ומה לי בין השמעת גדול לקטן,
 אבל אינו פורק על שמע דהא אינו מחויב בדבר
 ואין מוציא רבים יד"ת, עכ"ל. וכע"ז במאירי מגילה
 שם, וכ"י כונה הרא"ש ז"ל (לק' פ"ז סי' כ')
 שכח ג"כ דהא דאשה וקטן עולים לס"ת אע"ג
 דליתנייהו בת"ת הוא משום שס"ת לשמיעה קאי.
 [ובמעיו"ט שם או' ג' פי' בכונתו שלשמיעה קאי
 ולא ללימוד. וז"ע בכונתו, דלשמיעה אינו שולל לימוד
 אלף דיבור, ועוד שגם אם קריה"ת לשמיעה קיימא
 ולא ללימוד אכתי תיקשי שמלכד מה שאינם בת"ת
 עוד גם אינם בחובת קריה"ת כמ"ש המג"א בס'י
 רפ"ב סק"ו ומוכח לה מד' החוס' בר"ה ל"ג א'
 ד"ה הא, וכד' החוס' שם כ"כ הרא"ש ז"ל גופי'
 בפ"ק דקידושין סי' מ"ט, וא"כ איך מוציאין
 בקריה"ת יהא גדר מצותה אשר יהא. ואם כונתו
 משום שהוק' לו שגם את"ל שלהשמיע קאי ולא
 לדיבור מ"מ מלך השומעים לכאו' צריכין לשמוע
 ד"ת ואינהו ליתנייהו בת"ת, וע"ז חידש שלשמיעה
 קאי ולא ללימוד כלל, גם בזה יל"ע דלכאו' ודאי
 השומעים צריכים לשמוע בזה ד"ת וכל' הרמב"ם
 הנ"ל שענין התקנה הוא לשם שמיעת תורה,
 ושמיעת ד"ת מפי נועו"ק נמי ת"ת הוי דישנס
 בקיום דת"ת כמ"ש בסוטה כ"א א' ובר"מ הל'
 ת"ת, והשומע ד"ת מפי נועו"ק מסתברא שיש לו
 לברך קודם ברה"ת, ואין זה ענין למש"כ ראב"ה
 בס'י ל"ו שקריה"ת אין כונתה לעסוק ולידע ללמוד
 וללמד, שלא כתב כן אלף לבאר אמאי אין מצרכין
 עליה לעסוק בד"ת, אבל ודאי שקריאתה ושמיעתה
 ת"ת. ועוד יל"ע צ"ו, ועכ"פ אינו ענין כ"כ

אין כאן מוֹלֵא ויוֹנָא וממילא שאי"ל לא משמיע מחויב בדבר ולא כונה להוֹלֵא.

וי"ל שהנה הא דבעי תוקע מחויב ומתכוין להוֹלֵא אף שהמזוה בשמיעה כבר ביארו בזה דאף שקיום המזוה הוא בשמיעה מ"מ מעשה המזוה הוא בתקיעה או בקריאה (עי' אבני"ז סי' מ' או' ו' ואילך) ויש כו"כ הלכות לאשוויי אתקיעה שם מזוה שיהי' שופר כשר וצמגילה מתוך הכתב וכו' שאין התיחסותם אל השומע אלא דרך דין שומע כעונה ומוֹלֵא ויוֹנָא, ע"כ בעינן בזה משמיע מחויב וכונה להוֹלֵא. אבל בקריאה"ת י"ל שאף שיש הלכות קריאה מתוך ס"ת מ"מ אין זה מעשה המזוה דקריאה"ת שכל ענינה הוא רק בתוֹלָא גרידא שחיה' שמיעת תורה, שזו תכלית כל התקנה וענינה. ע"כ לא איכפת לן מיהו המשמיע ומה כונתו. וזוה ידוקדקו דברי המאירי ז"ל צמגילה (כ"ד א' צמתי" דהמפטיר) דהא דקטן קורא בתורה הוא משום "שאין הכונה אלא להשמיע לעם, ואין זו מזוה גמורה כשאר מזוה שנאמר בזה כל שאינו מחויב בדבר אינו מוֹלֵא" עכ"ל. דלא הוה סגי ליה צמ"כ ברישא שאין הכונה בקריאה"ת אלא להשמיע, דהא חזי' הכי בשופר ומגילה שמזוה להשמיע ואעפ"כ בעינן בזה למשמיע מחויב וכונה להוֹלֵא, וע"כ הוסיף וכתב שהכא שאני, שאין זו מזוה גמורה כשאר מזוה שהמעשה עצמו הוא מחלקי המזוה, אלא הכא בקריאה"ת אין המעשה עצמו מעצם המזוה אלא התוֹלָא גרידא היא הנזכרת, שאין הכונה בזה אלא להשמיע. לעם וכל שנתקיים תנאי זה שפיר דמי.

ובאמת שאף את"ל שקריה"ת לא שאני משופר ומגילה ובקריה"ת נמי אף שמזוהה בשמיעה הוה בעינן מחויב בדבר וכונה להוֹלֵא, מ"מ אכתי היו מתבארים היטב דברי הפוסקים הנ"ל שאין השומע קריה"ת יכול ללאת בזה יד"ת שמו"ת מדין שוכ"ע בתרי אנפי, חדא מאחר ואין הקורא מתכוין להוֹלֵא בדין קריאת שמו"ת, ואף להמג"א (סי' ס')

סק"ג) שבמזוה דרבנן אי"ל כונה לעיכובא, מ"מ השומע מן המתכוין לכונה אחרת גרע כמ"ס התוס' להלן י"ב א' ד"ה לא והרר"י והמאירי ז"ל שם בסוגיית נקיט כסא דשכרא, ועל כן הכא נמי שכונת הקורא לקריה"ת לא מהניא לענין קריאת שמו"ת. ועוד הוה מלין למימר מעין ב' הדרכים הנ"ל לפמ"ש"כ הר"ן ז"ל במס' ר"ה (ו' ע"ב צרי"ף ד"ה והרב, ובת' מהריב"ל ח"ב סי' פ"ה פי' כן גם בכונת התוס' שם) שגם אם מזוה אי"ל מ"מ בעינן כונת משמיע להשמיע לשומע, והיי' שאל"כ לא יתייחס דיבור המדבר אל שמיעת השומע. וא"כ בנדו"ד נמי שאין המשמיע מתכוין אלא להשמיע בתורת שומע דבהכי סגי בקריה"ת ולא להשמיע בתורת שומע כעונה בדיבור, פי' שמתכוין שיהיו השומעים שומעים אבל לא שיהיו כמדברים, בכה"ג אפשר שאין השומע כעונה וכמדבר שאין הדיבור מתייחס אליו אלא השמיעה והוה כשומע גרידא ובשמיעה גרידא שאינה כדיבור לא סגי לענין קריאת שמו"ת.

→ ב. שו"ך מה שדן בכע"ז צשו"ת הר זבי ח"א סי' נ"ח גבי מי שלא שמע פ' זכור בזמנה ונתכוין ללאת יד"ת בקריה"ת דסו"פ כי תלא, אם יכול ללאת יד"ת הואיל והקורא לא כיון להוֹלֵא בזה, ומייתי ראי' ממש"כ המג"א סי' תרל"ב סק"א שבזכרת שהחיינו על המגילה יכוין ללאת גם על הסעודה ומשלוח מנות, וכתב עלה הפרמ"ג (שם א"א סק"א) שיודיע לש"ך כ"ו כיון שבצי כונת שומע ומשמיע. וחזי' דנריך המשמיע להתכוין להוֹלֵא בדבר זה שהשומע רוצה ללאת בו.

ובמש"ב שם להוכיח איפכא ממ"ס צירושלמי פ"ב דמגילה בדין תקיעת שופר שא' הי' נריך לשמוע תקיעה פשוטה לפני' והשני הי' נריך לתקיעה פשוטה שלאחרי' דשניהם יוצאים בתקיעה אחת. ומשמע שאי"ל המשמיע לכוין להוֹלֵא למה שנריך השומע ללאת, [שכן נר' צפי' קרבן העדה שם שאין המשמיע יודע

ומכוין לזה]. לכאוי יש לדחות דהתם שאני ששם מזה
 אחת היא וסגי במה שהשומע מכוין להוציאו במלות
 תקיעת שופר אע"פ שאינו מחכוין לאותה תקיעה בסדר
 תקיעות שרץ השומע. ונלפיי"ו יל"ע בנדון המג"א
 והפמ"ג בשהיינו, אם התם נמי מיקרי ששם מזה א'
 היא. ומ"מ לנדון דידי בקריה"ת ופ' זכור ולנדון דידן
 בקריה"ת ושמו"ת לא דמי דב' מלות נינהו].

ודברי מסכתא מילתא שרץ המשמיע לכוין להוציא
 באותה מזה של שומע לכשניזיל בחר טעמא
 דמילתא ביסוד דין כונה להוציא, שהנה מדברי הר"ן
 ז"ל (ר"ה ז' ע"ב ד"ה לפיכך, והו"ד בכס"מ פ"ב
 מה' שופר ה"ד) נר' שתליא בדין מלות לריכות
 כונה עיי"ש, וכ"כ מרן הב"י סי' רי"ג (ד"ה ומ"ש
 רבינו שיואלין) וכ"כ במשנ"ב סי' תר"ז סקמ"ח
 ושעה"ז סקמ"ד (וביאור דכריהם בס"ד לקמן סי'
 נ"ז), ובדין מל"כ כבר נח' מהראשוי ז"ל שאינו
 יוצא יד"ח מלותו אם נתכוין למזה אחרת.

← ובן מש"כ עוד להוכיח ממ"ש בתשו' רדב"ז (ח"א
 סי' שס"א) בדין מי שנאנס ולא התפלל ערבית
 שרץ להתפלל תשלומין ולמחרת בשחרית הי' ש"ך
 שיכול להתכוין בחזרת הש"ך לחובת תשלומי ערבית
 שלו, והגרמיה"א ז"ל בצרכ"י סי' ק"ח כתב עפ"ז
 שגם השומע מפי הש"ך חזרת שחרית יכול לזאת
 בה ידי חובת תשלומי ערבית שלו, וחזי' שאע"פ
 שהש"ך מחכוין להוציא יד"ח שחרית יכול שומע
 לזאת יד"ח תשלומי ערבית ואי"ל משמיע לכוין
 לזורך מלות שומע לגמרי. גם זו אינה ראי'
 להמתבאר מסוג' דלהלן דכ"ו א' דגדר תשלומין אין
 פירושו שתפלה זו שמשלים שם תפלת ערבית וכיו"ב
 עלה, שכל תפלה באמת משעבר זמנה בטלה, אלא
 כיון שיסוד כל תפלה הוא רחמי, ותפלת רחמי
 מופקעת מסדר זמנים דעלה אימתר לואי ותפלל
 אדם כל היום כולו, על כן יכול מי שנאנס והשמיע
 תפלה אחת להשלים ולהתפלל אח"כ בתורה רחמי
 תפלה אחת תחתיו בזמן תפלה שלאחריו, (ועמשי"ת
 היטב כ"ז בעזה"י להלן סי' ס"ז). ולפיי"ו ש"ך
 המוציא בתפלתו את הציבור מוציאן בתרמי א'
 שתפלה היא רחמי והב' בשם תפלת שחרית ומנחה
 (שכנגד תמידין נתקנו כאו"א), וא"כ השומע שפיר
 יכול לזאת ידי רחמי שבוה ותעלה לו לתשלומין,
 דשם תפלות אחד הוא דכולהו רחמי נינהו, ומה
 שנוסף בתפלת ש"ך שכנגד תמיד של שחר הוא זה
 אינו גורע ומפריע לשומע לזאת רק ידי יסוד תפלה
 שרחמי היא. וע"כ לא דמי כלל לנדו"ד.

- ועו"ב שם לדון בזה כעין מש"כ בדרך הא'
 שקריה"ח אין גדרו כלל להוציא את
 השומעים יד"ח וע"כ לא אמרי' בה דשומע כעונה
 שיהי' כאו"א חשיב כקורא בעצמו. ומאי דמיימי עוד
- מתשו' הראב"ן סי' ע"ג שהנר' מדבריו שקריה"ת
 מלותה בקריאה והקורא מוציא, הנה כן נר' ג"כ
- מדברי התוס' בחולין פ"ז א' ד"ה וחייבו ע"ש. אכן
 פלוגתא היא להראשוי, וכמשנ"ת מד' הרא"ש ז"ל
 לקמן פ"ט ורבינו יהונתן והמאירי ז"ל במגילה כ"ד
 ומהר"י מברונא דס"ת להשמיע קיימא וכמש"נ.

ד. ואע"פ שתקנתה בשמיעה ולא בקריאה מ"מ
 לאו קפידא היא ואפשר שיהיה אופן
 קריה"ת בקריאה שאין בה שמיעה ויאל דסו"ס תורה
 יש כאן, שאל"כ תיקשי ממש"כ הרא"ש ז"ל גופיה
 בסופ"ג דמגילה שהעולה לתורה אין די לו בשמיעת
 הש"ך ורץ לקרות עמו בלחש כדי שלא תהא ברכתו
 לבטלה, והוצא להלכה בשו"ע סי' קמ"א ס"ב וכתב
 שם שלא ישמיע לאזנו, [וגם הרמ"א שכ' שיכול
 להשמיע לאזנו מודה דעדיף שלא ישמיע כמ"ש
 הפוסקים והמשנ"ב שם סקי"ג], חזי' להדיא אופן
 קריה"ת שאינו משמיע לאזניו ויאל אע"פ שקריה"ת
 לשמיעה קיימא. מיהו בלא"ה ל"ע התם בנדרה של
 קריאת לחש זו אי מקיים בה קריה"ת אחר דליכא

עשרה לניימי לקריאתו, ועוד שא"כ ברכתו על קריאת
עצמו והציבור וקריאתם בפני"ע הם, דאפשר שכיון
שברכת העולה אינה ברכת התורה או המצוה רק
ברכת השבת וכבוד לתורה שתיקנו בשעת קריאתה
בציבור כמ"ש הרא"ש ז"ל גופיה בפ"ק דקידושין סי'
מ"ט והתוס' ב"ה ל"ג א' ד"ה הא והטור בסי'
קל"ט, ומתחלה הי' מברך העולה וקורא בעצמו,
ומשהחקינו שיהי' ש"ך קורא נשאר דין עולה במקומו
להיות עולה ומברך ברכות שבת וכבוד לתורה שנתקנו
לאומרים שם, [ואו אפשר שהוא המשלח דהש"ך לקרות
ולפ"ז לגביו הוי הש"ך משמיע והוא כעונה אף שלגבי
שאר הציבור הוי ש"ך רק משמיע], רק שא"א לו
לברך בלא שום דיבור חורה כלל ע"כ התקינו שיקרא
לעצמו מלבד מה ששומע ויואל מקריאת ש"ך וקריאתו
נורך ברכה היא גרידא, אכן כ"ז דוחק, שו"ר מש"כ
כע"ז בסי' עמק ברכה ה"ל קריאת התורה, ומש"כ
הגרש"ז אויערבאך ז"ל בסי' מנחת שלמה ח"ב
הנד"מ סי' ד' או' י"ח וז"ל: טוב שהעולה יכוין
ללכת במה שקורא בעצמו אע"פ שאינו יודע את
הטעמים וגם אינו בקי כ"כ בדקדוק, או יכוין ללכת
בקריאתו של הבעל קורא, ובכלל יש לדון כמו
בבב"מ"ז שמברך בעצמו וגם נריך לשמוע ברכה
ראשונה מהמזמן מהו הכפילות של אמירה וגם
שמיעה, עכ"ל. ואכתי לז"ע בכ"ז.

וא"כ נפק"מ אם יהיו שניים לפנינו האחד ת"ח ששכת
תלמודו שקודם ששכת היה מופלג בחכמה מאד, והשני
ת"ח שלא שכת תלמודו אלא שהוא פחות ממה שהיה
הראשון, האם קודם השני לראשון מפני שהראשון שכת
תלמודו והשני הריהו עתה חכם בפועל, או שאין שינוי
בכבודו של שוכח לאונסו ולעולם הוא נדון כמו שהיה
קודם שכתה.

והבנה שבדי לוחות מונחות תחת הלוחות כמ"ש בב"ב
י"ד א' (ורש"י שם ע"ב ד"ה שבדי), אמנם אין
מזה הכרח דאפשר שבקדושתיהו קיימי ואעפ"כ
מונחים זע"ז כחומש המונח ע"ג חומש. אכן יש להוכיח
ממש"כ המאירי ז"ל כאן "שנכבדהו כאילו לא שכת"
שאין חילוק בכבודו בין קודם ששכת לאח"כ. וכן נר'
מדברי מהר"ל ז"ל בסי' נתיבות עולם (נתיב התורה ריש
פ"ב): "כי המדרגה שקנה האדם ע"י התורה אין
לומר שבטלה מעלה זאת כאשר שכת תלמודו כי לא
נחשב שהתורה מסתלקת מן האדם, כי כמו שנמצא אצל
מי שהוא חכם גדול בתורה שא"א שיהי' תורתו עמו כל
שעה וא"א שלא תסתלק מאתו התורה בעת השינה
ובשאר זמנים ובשביל זה לא תאמר שאין עליו בשעת
שינה שם ת"ח אע"ג שאין תורתו עמו מ"מ שם חכם
עליו וכו'" עעש"ב.

אמנם בחוס' ר"י החסיד כאן לכא' פליג בזה שכתב
וז"ל: לוחות ושבדי לוחות מונחים בארון וכו'
זה היה כשהניחו הארון בבית עולמים בימי שלמה ואז
לא היו מוליכין הארון למלחמה, אבל עד בית עולמים
היו שבדי לוחות לבד בארון שעשה משה ולא בשל צלאל,
אוחו של צלאל לא היה הולך עמהן למלחמה אלא פעם
אחת בימי עלי ונענשו עליו ונשבה עכ"ל, וכ"ה בחוס'
עירובין ס"ג ב' ד"ה כל. וגר' מזה שהלוחות עצמן
קדושים ומעלמם יחירה על שבדי לוחות שעל הלוחות
היתה קפידא שלא יאלו למלחמה משא"כ שבדי לוחות,
וא"כ ה"ה נמי לזקן ששכת תלמודו דילפי מינה.

סימן טו

זקן ששכת תלמודו לאונסו

א. ח' ע"ב. אמר להו ריב"ל לבניה הזהרו בזקן ששכת
תלמודו מחמת אונסו דאמרין לוחות
ושבדי לוחות מונחות בארון, ע"כ. יל"ע אם דין כבוד
זקן ששכת תלמודו הוא פחות מכבוד זקן שלא שכת,
ונפק"מ לענין דיני קדימויות בכבוד תורה להושיב
בראש למופלג שבהם כמתבאר מיו"ד סי' רמ"ד סי"ח,